

1980/81:149

Fredagen den 22 maj

Kl. 09.00

1 § Regeringsförklaring och anmälan av utsedda statsråd

Anf. 1 Statsministern THORBJÖRN FÄLLDIN:

Herr talman, ledamöter av Sveriges riksdag! Enligt regeringsformens föreskrift får jag för riksdagen anmäla de statsråd som jag har utsett att tillsammans med mig ingå i regeringen.

Statsråd och chef för justitiedepartementet är Carl Axel Petri.

Statsråd och chef för utrikesdepartementet är Ola Ullsten.

Statsråd och chef för försvarsdepartementet är Torsten Gustafsson.

Statsråd och chef för socialdepartementet är Karin Söder.

Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet är Claes Elmstedt.

Statsråd och chef för ekonomi- och budgetdepartementen är Rolf Wirtén.

Statsråd och chef för utbildningsdepartementet är Jan-Erik Wikström.

Statsråd och chef för jordbruksdepartementet är Anders Dahlgren.

Statsråd och chef för handelsdepartementet är Björn Molin.

Statsråd och chef för arbetsmarknadsdepartementet är Ingemar Eliasson.

Statsråd och chef för bostadsdepartementet är Birgit Friggebo.

Statsråd och chef för industridepartementet är Nils G. Åsling.

Statsråd och chef för kommundepartementet är Karl Boo.

Statsråd är

Olof Johansson

Karin Andersson

Ulla Tillander

Karin Ahrland.

Herr talman! I anslutning till denna anmälan vill jag ge riksdagen till känna följande regeringsförklaring.

Sverige är ett av världens rikaste länder. Vårt välstånd har Sveriges folk skapat tillsammans. Stabiliteten på arbetsmarknaden och värdegemenskapen i politiken har på ett avgörande sätt bidragit till framväxten av

Välfärdssverige.

Den regering som nu har bildats av centerpartiet och folkpartiet har en vilja att gå vidare på samförståndets väg. Regeringens strävan är att finna lösningar, som kan samla bred politisk uppslutning. Regering och riksdag måste ta sitt gemensamma ansvar för landet genom ett nära och förtroendefullt samarbete.

Den nya regeringens politiska plattform är mittenpolitiken. Den fortsätter det arbete som inleddes av trepartiregeringen. De viktigaste grundvalarna för detta arbete är de regeringsförklaringar som avgavs 1979 och 1980. En genomgripande skattereform genomförs i enlighet med den överenskommelse som nyligen har träffats mellan centerpartiet, folkpartiet och socialdemokraterna. Proposition kommer att föreläggas riksdagen våren 1982. Sittande utredningar kommer att fortsätta och avsluta sitt arbete med oförändrade direktiv.

De ekonomiska frågorna står i centrum för regeringens arbete. En stark ekonomi är den avgörande förutsättningen för att säkra välfärd, trygghet och arbete åt alla. Marknadsekonomi måste förenas med social omsorg och rättvisa. Åtgärder måste sättas in som ökar konkurrensen och minskar maktkoncentrationen.

Sveriges ekonomiska läge är allvarligt. Den kris som har drabbat hela den västliga industrivärlden har nått också oss. Obalanserna i vår ekonomi är svåra. Vi konsumerar för mycket och producerar för litet. Vi importerar för mycket och exporterar för litet. Investeringsutvecklingen har länge varit ogynnsam. Inflationstakten är hög.

Sverige har dock goda förutsättningar att med målmedvetna och rätt insatta åtgärder övervinna verkningarna av denna kris. Vi har duktiga arbetare, tjänstemän och företagsledare. Det teknologiska kunnandet är högt utvecklat.

Det krävs emellertid en fortsatt mycket restriktiv statlig och kommunal utgiftsprövning för att nedbringa underskotten i statsbudget och utrikesaffärer. Detta är också en förutsättning för att kunna hålla nere inflationstakten. En sådan politik måste kombineras med offensiva insatser för att stimulera investeringar och främja nytänkande inom näringslivet. De ansvarsfulla löneavtalen för 1981 och 1982 utgör ett värdefullt inslag i kampen mot inflationen.

Överföringen av resurser från stagnerande till expansiva delar av näringslivet måste underlättas genom en aktiv industri-, arbetsmarknads- och regionalpolitik. Omställningar i arbetsliv och samhälle måste ske med iakttagande av de grundläggande sociala, fördelningspolitiska och demokratiska värderingar som är så djupt rotade i det svenska samhället. Utvecklingen måste länkas i banor, som präglas av mänsklighet, gemenskap och livskvalitet.

Uppgåelsen om skatterna utgör ett bra exempel på hur politiska partier med skilda ideologiska utgångspunkter i praktisk politik kan bidra till samförståndslösningar i vitala frågor. Skattereformen utgör ett centralt inslag i en offensiv ekonomisk politik.

Den grundar sig på principen om skatt efter bärkraft. De medverkande partierna har förpliktigt sig till en ansvarsfull finansiering. Reformen kommer att uppmuntra arbete, produktiva insatser och sparande. Den kommer att motverka inflation, spekulation och skattefusk.

Den inriktning av den ekonomiska politiken som anges i den reviderade finansplanen ligger fast. Det innebär bl. a. att den inledda neddragningen av ökningstakten i de offentliga utgifterna måste fortsätta.

Sparmålet för budgetåret 1982/83 måste sättas till minst 12 miljarder kronor. Den slutliga prövningen får ske inom ramen för den gängse budgetprocessen och med beaktande av de bedömningar som då föreligger. Därvid måste också en avstämning göras gentemot sådana åtgärder som kan bli aktuella på budgetens inkomstsida. Sparmålet måste samtidigt förverkligas i enlighet med de fördelningspolitiska principer som angetts i regeringsförklaringarna 1979 och 1980 och med vaktslående om sysselsättningen.

Det krävs en fortsatt uppbromsning av den kommunala expansionen. Skulle hittills aviserade åtgärder inte visa sig tillräckliga för att begränsa ökningen av kommunernas konsumtion till ca 1 % 1982, avser regeringen att efter överläggningar med de båda kommunförbunden återkomma till riksdagen med förslag till ytterligare åtgärder.

Både exportföretag och företag som arbetar i konkurrens med importerade varor i Sverige måste få bättre möjligheter att hävda sig internationellt. Därför kommer inga höjningar av arbetsgivaravgifterna att föreslås utöver vad som krävs för att genomföra skattereformen och vad som är försäkringsmässigt betingat.

Enskilt sparande måste stimuleras och näringslivets försörjning med riskkapital förbättras. Skattsparandet och skattefondssparandet kommer att bibehållas med oförändrade villkor. De utredningar som har tillsatts om en utvidgning av skattefondssparandet till icke börsnoterade företag resp. generell lindring av dubbelbeskattningen för aktiebolag kommer att fortsätta sitt arbete enligt givna direktiv.

En översyn pågår av anställningsskyddslagen. Regeringen kommer efter pågående remissbehandling att förelägga riksdagen förslag rörande vidgade möjligheter till provanställning av ungdomar samt utökade möjligheter till visstidsanställning under toppbelastning. Ändringarna bör kunna träda i kraft vid årsskiftet. Det lagstadgade skyddet mot obefogade uppsägningar skall bibehållas.

Olika modeller har redan presenterats beträffande möjligheterna att öka självriskan i sjukförsäkringssystemet. Regeringen avser att så snart beredningsarbetet är klart ta ställning till hur frågan skall lösas.

Regeringen kommer vid utformningen av näringspolitiken att ägna stor uppmärksamhet åt de mindre och medelstora företagens speciella problem. Familjejordbruket måste förbli den dominerande företagsformen inom jordbruksnäringen. Människors vilja att enskilt eller i samverkan satsa på nyföretagande måste uppmuntras.

Decentralisering och en fördjupad närdemokrati måste eftersträvas på alla

Regeringsförklaring och anmälan av utsedda statsråd

områden. Genom fortsatt decentralisering av statliga beslut kan också krångel och onödig byråkrati undvikas.

Människors vilja till arbete är ett lands främsta tillgång. Kvinnor och män skall ha lika möjligheter och samma ansvar. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en utgångspunkt för regeringens arbete också på andra områden.

Regeringen ser som en huvuduppgift att bekämpa arbetslösheten. Att skapa regional balans och arbetstillfällen i alla delar av landet är dessutom ett viktigt fördelningspolitiskt mål. Fortsatta insatser för att främja sysselsättningen måste inriktas på att främja den industriella utvecklingen.

Teknisk forskning och utveckling samt intensifierad marknadsföring av svenska produkter inom och utom landet har stor betydelse för förnyelsen av det svenska näringslivet. Strävan att förbättra landets ekonomi måste stödjas med hjälp av fortsatta insatser på utbildningens och forskningens område.

Välfärd omfattar också en god miljö. Ansvaret för kommande generationer kräver sträng hushållning med naturresurserna. Ny teknik måste utnyttjas på ett ekologiskt riktigt sätt.

Energipolitiken skall präglas av kraftfulla insatser för att minska den totala energianvändningen, pressa ner det stora oljeberoendet, öka användningen av uthålliga, helst förnybara och inhemska energikällor samt utveckla ny energiteknik. Den är av avgörande betydelse både för ekonomi och miljö. Den måste också inriktas på att underlätta utvecklingen av kärnkraften i enlighet med resultatet av folkomröstningen och riksdagens uttalanden därefter.

I en tid då återhållsamhet med offentliga utgifter är nödvändig ställs stora krav på en medveten fördelningspolitik. Solidariteten kräver att resurserna i första hand satsas på att hjälpa de sämst ställda. Gamla och barnfamiljer har rätt till en god ekonomisk standard men också service, vård och personlig omsorg. Invandrargrupperna måste tillförsäkras rimliga materiella villkor men också möjligheter att föra vidare sitt eget kulturarv.

I en tid med skarpa motsättningar mellan stormakterna blir strävan för den svenska utrikespolitiken att främja fred, internationell avspänning, mellanfolkligt samarbete och nedrustning. Sverige måste som ett av världens rikaste länder liksom tidigare ta ett aktivt ansvar i kampen mot nöd och fattigdom i u-länderna och för ökad respekt för mänskliga fri- och rättigheter i alla länder.

Den alliansfria svenska utrikespolitiken, som syftar till neutralitet i krig, kräver ett för våra förhållanden starkt totalförsvär. Det är likaså ett svenskt intresse att den säkerhetspolitiska stabiliteten i vår del av världen bevaras.

Nu gällande försvarsbeslut kommer att fullföljas. Planeringen inom totalförsvaret bör genomföras på en ekonomisk nivå, som motsvarar vad som f. n. anvisas för dessa ändamål. Detta torde förutsätta att totalförsvaret tilldelas ungefär oförändrade reala resurser. Den restriktivitet som framdeles måste tillämpas i fråga om de statliga utgifterna måste även gälla utgifterna för försvarsändamål. Studiearbetet när det gäller anskaffning av ett nytt

stridsflygplan kommer att bedrivas med oförändrad inriktning.

Herr talman! Sverige har bättre förutsättningar än de flesta andra länder att övervinna dagens svårigheter. Näringslivet är i grunden starkt. De idcella krafterna utgör en värdefull tillgång i samhället. Det finns en vilja att ta till vara kunnande och tradition från tidigare, men också att pröva nya idéer och uppslag.

Detta är en god grund för samarbete och samförstånd och för en politik i hela folkets intresse. En sådan politik innebär ökat inflytande för den enskilda människan. Den skapar förutsättningar för jämlika och rättvisa levnadsvillkor i hela landet. Den bygger på att människor i samverkan förmår forma ett bättre samhälle.

Statsministerns anmälan lades till handlingarna.

2 § Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:204 till socialförsäkringsutskottet

4 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1980/81:37 och 38

Skatteutskottets betänkanden 1980/81:57 och 58

Justitieutskottets betänkanden 1980/81:35–38

Lagutskottets betänkanden 1980/81:26 och 28

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1980/81:27

Jordbruksutskottets betänkanden 1980/81:29 och 33

Civilutskottets betänkanden 1980/81:38 och 39

5 § **Barnomsorg m. m.**

Föredrogs socialutskottets betänkande 1980/81:40 om barnomsorg m. m. (prop. 1980/81:100).

Anf. 2 TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 3 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Socialutskottet har upprepade gånger skjutit upp behandlingen av ett antal motioner om barnomsorgen i avvaktan på regeringens proposition om förenklade regler för barnomsorgen. Propositionen har ännu inte avlämnats. Detta belyser på sitt sätt svårigheterna inom trepartirege-

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

Barnomsorg
m. m.

ringen, svårigheter som lett till en viss handlingsförlamning.

Utskottet uttalar enhälligt sitt beklagande av att propositionen inte lämnats så att en mer övergripande diskussion om denna viktiga samhällsfråga kunnat bli av.

Utskottets skrivning är kanske i formen mild, men i sak är den en hård dom över trepartiregeringens handlande i en mycket vital samhällsfråga. I samband med medelsanvisningen för nästa år har utskottet emellertid tagit ställning till de motioner som har med pengar att göra.

Barnomsorgsfrågan har genom det kärva ekonomiska läget kommit i kläm. Den enkät som Kommunförbundet gjort talar sitt tydliga språk.

Utskottet är enigt då man skriver:

”Utskottet vill för sin del konstatera att det inte föreligger någon omständighet som ger anledning ompröva tidigare beslut om barnomsorgs-utbyggnaden i vad avser målet för utbyggnaden. Som framgått av det föregående ställer befolkningsutvecklingen sådana krav på kommunernas resurser att endast ett begränsat utrymme för utbyggnad av barnomsorgen och för insatser på övriga prioriterade områden kan uppnås inom ramen för en acceptabel volymökning. Huruvida det nyss angivna målet kan nås inom den fastställda tioårsperioden är för dagen omöjligt att ange. I det ekonomiskt ansträngda läget för kommunerna blir omdisponeringar troligen nödvändiga för att skapa utrymme för en fortsatt utbyggnad av barnomsorgen.”

I den motion som vi socialdemokrater avgivit med anledning av kompletteringspropositionen har vi anvisat 2 % ökning för kommunerna under året. Därigenom får kommunerna ökade möjligheter till utbyggnad av barnomsorgen. Det finns skäl att påpeka detta.

Men inte heller med en ökningstakt av 2 % är det säkert att de uppgjorda planerna kan hållas. Obestridligen blir dock möjligheterna bättre att förverkliga den målsättning varom överenskommelse mellan stat och kommun träffades för ett antal år sedan.

I den reservation till betänkandet som socialdemokraterna har lämnat anges följande synpunkter.

Det nuvarande statsbidragssystemet inom barnomsorgen medger i sig en frihet för kommunerna att själva variera insatserna med hänsyn till skiftande behov i olika förskolor. I många fall har emellertid kommunerna svårigheter att tillgodose sådana behov.

Utskottet delar motionärernas – dvs. reservanternas – uppfattning att det därför behövs en komplettering av de generella statsbidragen med bidrag till behovsorienterade insatser i förskolan, i första hand i daghemmen. Detta är ett viktigt led i arbetet på att förstärka barnomsorgens kvalitet. Därigenom kan man få faktiska möjligheter att särskilt beakta behoven hos de barn och deras familjer som tillfälligt eller under en längre tid kräver speciellt stöd och stimulans. Till dessa hör ofta även barn som är handikappade eller är från invandrarfamiljer.

Socialdemokraterna vill anvisa 100 miljoner till detta ändamål. Vi har tidigare haft liknande motioner som blivit avslagna av riksdagen. Utskottet

nöjer sig därför med att hänvisa till de tidigare avslagen och till att de nuvarande bestämmelserna ger möjlighet till variationer. Det skulle vara anledning till avslaget och dessutom – hör och häpna! – till att fördelningen av de 100 miljonerna skulle kräva betydande insatser. Det är med andra ord de obotfärdigas förhinder.

Det man inte vill bifalla söker man argument för att avslå. Det hade varit betydligt bättre om man i utskottet klart hade sagt ifrån att det är av statsfinansiella skäl man avstyrker. Då hade man i varje fall talat sanning.

Nyss hörde vi statsministern här i talarstolen vädja om samförstånd. Men utskottets majoritet har inte varit beredd att räcka ut en hand till samförstånd. Det visar väl hur det egentligen står till i landet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 4 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Socialutskottet beskriver i det här betänkandet på ett riktigt sätt den katastrofala situation som råder inom barnomsorgen: dels hur femårsplanen går om intet, dels hur mycket som fattas för att den skulle kunna uppfyllas. Jag tycker att det är märkligt att regeringen ändå tror att målet att till år 1986 kunna bereda alla barn plats inom barnomsorgen skall kunna nås efter år av sjabbel, av både kommunerna, regeringen och riksdagen. Jag kan tillägga att utskottet litet längre fram i betänkandet tar tillbaka litet av tvärsäkerheten och säger att "möjligheterna att uppnå full behovstäckning inom en tioårsperiod framstår som mycket ovissa". Vad "full behovstäckning" står för har vi diskuterat många gånger i kammaren. Det finns olika åsikter om vad som menas med det. Vpk anser att full behovstäckning är att alla barn skall ha rätt till plats inom barnomsorgen, medan andra partier menar att det inte är den värderingen som skall gälla, utan att det enbart är barn till förvärvsarbetande och studerande föräldrar som skall räknas in i det begreppet.

Man beräknar att i dag bara 29 % av förskolebarnen har plats i daghem eller familjedaghem. Trots att vi har tjatat om den här frågan år efter år har bara 10 % av alla barn mellan sju och tolv år plats på fritidshem eller i familjedaghemsform. Den ekonomiska situationen har lett till att främst barnomsorgen har drabbats.

Att det har gått som det har gått skyller man på det statsfinansiella läget. Vad skall göras åt barnomsorgen nu? Det kommer att bli en kraftig social nedrustning, men redan nu är barnomsorgen på många håll så dålig att det tvärtom skulle behövas en kraftig kvalitativ upprustning av den.

På s. 3 i betänkandet säger budgetministern bl. a.: "Nya platser i barnomsorgen måste i stor utsträckning tillskapas genom ett effektivare utnyttjande av redan befintliga resurser." Det innebär att man skall rationalisera och omprioritera. Det innebär nedskärningar när det gäller personal. Det innebär större barngrupper och effektivare utnyttjande inom barnomsorgen på så sätt att man minskar ytor, osv. Det är alltså en kraftig försämring man utsätter en redan nu haltande barnomsorg för.

Fredagen den
22 maj 1981

---

*Barnomsorg
m. m.*

Herr talman! Samtidigt som planerna inte hålls redovisas ett allt större behov av platser inom barnomsorgen. Framför allt är det då en stor efterfrågan på daghemsplatser. Statistiska centralbyrån genomförde förra våren en ganska bred undersökning. Denna visade att nära hälften av alla barn i förskoleåldern behövde och efterfrågade en plats inom den kommunala barnomsorgen. Det var då i första hand daghemsplatser som efterfrågades, men efterfrågan var också mycket stor när det gällde fritidshem.

Vad man i stället satsat på ute i kommunerna – och det är något som jag tycker är väldigt oroande – är en privatiserad barnomsorg i olika former. Detta märks också i utskottets betänkande, där en kraftig ökning av familjedaghemmen redovisas. Det är faktiskt så att familjedaghemmen börjar bli ett alternativ i barnomsorgen i stället för att vara ett komplement under en utbyggnadsperiod.

Har man denna inställning, som redovisas bl. a. i min kommun, där man bygger ut barnomsorgen till nästan hälften med familjedaghem, äventyras hela tanken bakom en kollektiv och socialpedagogisk barnomsorg.

På den fråga som kommunen har fått från olika instanser om varför man bygger ut så litet, svarar man att det är resurser som fattas – det fattas pengar för att man skall kunna finansiera en utbyggnad efter ett stort behov.

Vpk har under många år krävt att kommunerna skall få en kostnadsersättning för att kunna bygga ut och driva barnomsorgen. Vi har också krävt att man skall reservera mark vid stadsplanläggning för att kunna garantera en utbyggnad med hänsyn till just den här aspekten. Det här har tyvärr de övriga partierna inte gått med på, och bl. a. därför står vi där vi står med en dåligt utbyggd barnomsorg, en massa barn som far illa och en massa föräldrar som mår dåligt av detta.

Så gott som dagligen tycker jag att man genom tidningsartiklar, genom telefonpåringningar och genom kontakter med familjer och personal inom barnomsorgen kan uppleva hur det ekonomiskt försämrade läget i vårt land leder till allt hårdare angrepp på förskolan, både när det gäller kvantiteten och när det gäller kvaliteten. Nedskränningar, personalinskränkningar, dubbelinskrivningar och 20-barnsgrupper är sådant som man nu för tiden dagligen hör talas om. De pedagogiska frågorna kommer helt i skymundan. De får också vika för en debatt som gäller om det över huvud taget skall bli någon förskola som är värd namnet eller inte.

I vpk-motionen 1893 säger vi att hundratusentals barn behöver plats inom barnomsorgen, medan bara ett fåtal barn får plats i dag. Det behövs med andra ord en mycket kraftig utbyggnad för att man skall kunna tillgodose i första hand förstas barnens rätt men också familjernas rätt till en bra barnomsorg. Vpk föreslår att utbyggnaden per år skall uppgå till 50 000 platser. Det skulle innebära 20 000 platser mer än vad regeringen räknat med i budgetpropositionen. För att detta över huvud taget skall bli möjligt för kommunerna i det ekonomiska läge som de flesta befinner sig i, framför allt de kommuner som verkligen behöver satsa på en kraftigt utbyggd barnomsorg, föreslår vi att staten tar på sig hela kapitalkostnaden för detta tillskott

på 20 000 platser och att i övrigt vanligt statsbidrag utgår till driften av dessa platser.

Det är vad vi föreslår. Det här har inte utskottet ansett vara möjligt, utan man avstyrker yrkandena. Man säger att ett genomförande av förslagen skulle ställa betydande krav på statsbudgeten. Det är helt riktigt. Vpk har en helt annan syn på hur resurserna i vårt land skall fördelas.

Vi hörde nyss här Thorbjörn Fälldin säga att Sverige är ett av de rikaste länderna i världen. Jag tycker att det är märkligt att just ett av de rikaste länderna i världen inte har råd att satsa på barnen mer än så ynka litet som man gör i dagens Sverige.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen.

Anf. 5 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Den socialdemokratiska reservationen kräver en komplettering av de generella statsbidragen med bidrag till behovsorienterade insatser i förskolan, i första hand i daghemmen.

Göran Karlsson säger att utskottet har avfärdat socialdemokraternas motion med att det skulle bli administrativa besvärligheter och stora kostnader. Ja, det är inte riktigt så enkelt. Vi har redovisat vad utskottet vid tidigare behandling av liknande motioner anfört. Därtill har vi nu sagt att utskottet har avstyrkt yrkandena i av riksdagen godkända betänkanden. Utskottet har då hänvisat bl. a. till att gällande statsbidragsbestämmelser är så utformade att kommunerna har möjlighet att med bibehållande av statsbidrag, som utgår för viss daghemsgrupp, minska antalet barn i gruppen samt att bestämmelserna utformas med beaktande bl. a. av de omständigheter som åberopas av motionärerna. Vi har också klart uttalat att det härigenom blir administrativa svårigheter.

Tidigare har man i mycket stor utsträckning satsat på dyrbara daghemsbyggnader, dyrbar utrustning osv. Men det räcker inte med detta. Jag vill uttrycka saken så, att det inte enbart är den yttre fasaden som är väsentlig, utan också det kvalitativa innehållet är väsentligt. I detta avseende spelar naturligtvis personalen en oerhört stor roll. Det är också en fråga om vilken pedagogik vi har och kommer att ha i fortsättningen.

I samband med diskussionen om antalet daghemsplatser och om hur vi har lyckats uppfylla den målsättning och genomföra det program som riksdagen antog för ungefär fem år sedan vill jag fråga: Hur utnyttjar vi daghemsplatserna? Inga Lantz! Det är inte bara en fråga om att bygga daghemsplatser. Vi vet ju ändå att i många kommuner utnyttjas kanske bara 50 % av daghemsplatserna. Här vågar jag säga att *en* orsak – inte den enda – är de nuvarande alltför detaljerade statsbidragsbestämmelserna.

Jag beklagar att den proposition som har aviserats ännu icke har lagts fram. Men jag vet att den nu är på väg till utskottet. Jag har nämligen den uppfattningen att om vi får mindre detaljerade bestämmelser, så får också kommunerna betydligt större möjligheter när det gäller att finna lämpliga lokaler och att utnyttja även daghemsplatser i bostadsområdena på ett helt annat sätt än som hittills varit fallet. Hittills har det ju varit så att det funnits

en mängd olika bestämmelser och att det därigenom varit svårt att få fram flexibla lösningar. Ibland har det också blivit väldigt dyrt att anordna daghemspplatser – något som kan tyckas vara enkelt – i lägenheter, och det försvårar det hela. En hel del av dessa frågeställningar måste vi reda ut, och jag hoppas att vi i höst skall kunna ta ställning till den proposition som kommer. Det blir sedan enklare för kommunerna.

Avslutningsvis vill jag säga till Inga Lantz att jag ser familjedaghem som ett alternativ i barnomsorgen. Vpk har där en annan uppfattning än de övriga partierna. Jag tycker att det är bra att man har gett utbyggnaden av familjedaghemmen en viktig plats i diskussionen ute i kommunerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 6 GÖRAN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att de nuvarande bestämmelserna ger möjlighet till variationer inom barnomsorgen. Men det väsentliga är ju, Rune Gustavsson, att kommunernas ekonomi inte tillåter några variationer. Man måste nöja sig med vad som redan är på gång. Vi har velat förstärka resurserna genom särskilda insatser till barn i svåra förhållanden, men utskottsmajoriteten har inte haft sinne för detta. Det är beklagligt att ni inte har velat lyssna på oss. Vi vill anvisa ytterligare 100 milj. kr. till detta ändamål. Vi anser det nämligen väsentligt att ge barnomsorgen möjlighet att tillgodose de kvalitativa behov som finns.

Jag ber, herr talman, på nytt att få yrka bifall till reservationen.

Anf. 7 INGA LANTZ (vpk) replik:

Herr talman! Rune Gustavsson och jag har diametralt olika uppfattningar i många avseenden när det gäller barnomsorgen. Rune Gustavsson säger att vi f. n. utnyttjar daghemmen alldeles för litet, att graden av utnyttjande är alldeles för låg. Orsaken till det, menar han, är att vi har alltför detaljerade bestämmelser. Men det finns faktiskt utredningar som visar vad det är som gör att daghemmen blir dåligt utnyttjade. Stora barngrupper, låg personaltäthet, stora daghem över huvud taget, långa dagar, gör att frånvaron för både personal och barn blir hög. Kvaliteten är alltså låg och leder till frånvaro på grund av sjukdom eller av annan orsak. Mindre barngrupper, ökad personaltäthet, sex timmars arbetsdag är sådant som kunde höja effektiviteten – om man nu skall mäta i sådana termer, jag tycker inte det – och man skulle därigenom kunna få den högre utnyttjandegrad som Rune Gustavsson är ute efter.

För några år sedan deklarerade man från den då nyvalda borgerliga regeringens sida att man skulle komma med förslag till kvalitetsförbättringar inom barnomsorgen. Det skulle finnas minimistandard beträffande gruppstorlek, personaltäthet osv. Nu har man gjort en kovändning och vill ta bort den enda norm som finns inom barnomsorgen, nämligen ytnormen, och överlåta alla avgöranden på kommunerna. Då vet vi att det blir de fattiga kommunerna som får den sämsta barnomsorgen, därför att de har minst

möjligheter att åstadkomma en bra barnomsorg både i fråga om kvantitet och kvalitet.

I min hemkommun, Huddinge, har man gått ut från de borgerliga partiernas sida med förslag om en 30-procentig minskning av ytstandarden. Man kan ju föreställa sig vilka effekter det kommer att få för kvaliteten inom barnomsorgen.

När det gäller familjedaghemmen har vi i vpk inte samma uppfattning som de övriga partierna. Vi ser inte familjedaghemmen som ett alternativ utan som ett komplement i en utbyggnadssituation. Man missar väldigt mycket med familjedaghem. Man missar grundtanken inom barnomsorgen, den kollektiva gemenskapen. Den går alltså förlorad. Det är också en fråga om jämlikhet och en ideologisk fråga. I alla de undersökningar som gjorts, bl. a. i Uppsala, har det visat sig att vad familjerna vill ha är inte familjedaghem utan daghem. För att ta ännu ett exempel från Huddinge kommun kan jag nämna att man där satsar 40 % av utbyggnaden inom barnomsorgen på familjedaghem. Men det finns inte dagmammor att tillgå. Man missar alltså ytterligare barnomsorgsplatser på det viset.

Anf. 8 RUNE GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Göran Karlsson att visst har vi lyssnat, både i utskott och i kammare, till de synpunkter på denna fråga som socialdemokraterna har fört fram. Men vi har haft och har olika uppfattningar om hur man skall kunna lösa den. Därför har vi ansett att vi i detta ekonomiskt besvärliga läge måste lita till att kommunerna kan klara det. Därför har vi inte haft några pengar att skicka med, när vi har diskuterat i utskottet. Det är väl ingenting att sticka under stol med.

Till Inga Lantz: Jag sade att de nuvarande bestämmelserna är en av orsakerna till att vi inte har den täckning i fråga om daghem som vi borde ha. Sedan vill jag säga att vi har ingen låg personaltäthet vid daghemmen i vårt land – även om det varierar litet grand. Personaltätheten är ganska hög. Men det finns variationer, och i vissa sammanhang är det naturligtvis så att personaltätheten behövde vara högre, därför att det kan förekomma besvärligheter, och många barn har störningar.

Jag tror inte att om vi minskar några kvadratmeter på ytnormerna detta kommer att inverka på det kvalitativa innehållet. Jag tycker att Inga Lantz alltför mycket gör detta till en materiell fråga.

När det gäller familjedaghemmen har vi en gång, när vi antog förskolelagen, sagt att det är hemmet som har ansvaret för barnens fostran och vård, och samhället skall stödja familjerna i denna verksamhet. Då har vi förskolan som en väldigt viktig del, och vi ser även familjedaghemmen som en viktig del häri. Och familjedaghemmen fyller ju en mycket viktig funktion i många områden för att vi skall kunna klara barnomsorgen.

Anf. 9 GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att Rune Gustavsson talar om ekonomin nu, men i utskottets skrivning står det helt andra motiveringar.

Jag förstår att de kommunala ekonomierna är dåliga, de tillåter inte medel till väsentliga saker. Men det är ju regeringens ekonomiska politik som har fört oss till ruinens brant – även om vi för en stund sedan fick höra statsministern förklara att Sverige är ett rikt land. Jag håller med Inga Lantz om att då ser det litet egendomligt ut att man inte kan satsa på något av det viktigaste inför framtiden, nämligen barnen.

Jag vill påminna Rune Gustavsson om att när vi förra året diskuterade den här saken hette det att i den proposition som skulle komma skulle det bli förbättringar av kvalitativ art. Det vet vi nu ingenting om – vi kan inte diskutera den propositionen, för vi har inte fått den än. Vi har fått vänta alldeles för länge, i åratal höll jag på att säga. Vi emotser den propositionen med ytterst stort intresse. Men jag föreställer mig att även där kommer svaret att bli ungefär detsamma som Rune Gustavsson har gett i dag.

Anf. 10 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag kan konstatera att Rune Gustavsson inte vet hur det står till på många barnstugor i vårt land. Han har tydligen också missat alla de tidningsartiklar och larmrapporter som tagit upp den låga personaltätheten inom barnomsorgen.

Än så länge – innan den omtalade propositionen framlagts där man lär ta bort även den – finns det en regel om en personalstorlek på en person på fem barn i syskongrupp. Det finns exempel på att man har en personalstorlek på en person på 9,4 barn.

Den kartläggning som har gjorts när det gäller personaltätheten visar att det finns mycket stora brister inom olika regioner och även inom olika delar av kommunerna. Det hänger samman med att fattiga kommuner inte anser sig ha råd att satsa på en högre personaltäthet. Därför har vpk också föreslagit att man skall få statliga bidrag till hela personalkostnaden, så att kommunerna verkligen får råd att satsa på personalen. Det viktigaste när det gäller kvaliteten på barnstugorna är faktiskt personalfrågan.

Det finns också daghem som stänger på grund av att de inte får personal i tillräcklig utsträckning. Det har jag själv varit utsatt för några gånger, och det har varit katastrof.

Vidare har vi barn med särskilda behov, som är en mycket stor grupp, som skulle behöva ytterligare personal. De finns inte ens med i de här diskussionerna. Man gör precis tvärt emot vad man borde göra: man drar ned på personalen och gör barngrupperna större. Tvärt emot Rune Gustavsson menar vi i vpk att det behövs statliga garantinormer för att klara åtminstone en minimikvalitet inom barnomsorgen. Man får inte släppa alltihop, som det nu kommer att förelås att man skall göra.

Kvaliteten är i mycket en materiell fråga. Sedan skall den förstås kopplas till att det handlar om människor: barn och personal skall fungera i samverkan inom barnomsorgen. Men det handlar också om sådana saker som ytstandard, personaltäthet, gruppstorlek, som man kan räkna fram.

Här har inte minst Rune Gustavsson talat om hur viktigt det är med barn i olika sammanhang, men när det gäller att anslå medel är man inte med längre. Man satsar alltså inte på barnen.

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

Anf. 11 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Under årens lopp har det satsats väsentligt på barnomsorgen. Men det behöver göras betydligt mera.

Jag vill återkomma till personaltäteten, Inga Lantz. Visst kan man hitta ett och annat exempel, kanske i första hand i förorterna, på låg personaltätet. Men ta fram statistiken för landet i dess helhet! Vid den tidpunkt när regeringen och Kommunförbundet kom överens om att bygga 100 000 daghemsplatser utgick man ifrån 4,9 barn per person i personalen. I dag, efter fem år, har vi en högre personaltätet.

Jag förstår inte att Inga Lantz accepterar att bara 50–60 % av daghemsplatserna utnyttjas i många kommuner, samtidigt som vi har köer. Då är det väl mycket viktigt att se till att vi kan utnyttja de daghemsplatser som finns! Det tycker jag är en väsentlig fråga när vi diskuterar barnomsorgen.

---

*Barnomsorg
m. m.*

Punkt 1

Mom. 1 (anslag till särskilda insatser för förskolan)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservationen av Göran Karlsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (bidrag till driften av förskolor och fritidshem)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 16 för motion 1893 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Punkterna 2–5

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

Socialutskottets betänkanden

1980/81:41 om förmedling av samtal med texttelefoner (prop. 1980/81:181)

1980/81:42 om blodförsörjningen m. m.

Näringsutskottets betänkande

1980/81:33 om vissa anslag inom ekonomidepartementets område (prop. 1980/81:100)

Vad utskotten hemställt bifölls.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:54 om skogsindustrin (prop. 1980/81:130).

---

*Skogsindustrin***Anf. 12 RUNE JONSSON (s):**

Herr talman! Skogsindustrins betydelse för vårt land har omvittnats många gånger under de senaste åren. Branschen ger många människor arbete. Orter – ja, hela landsändar – är för sin existens beroende av hur näringen utvecklas. 20 % av landets inkomster från exporten svarar skogsprodukterna för. Skogsindustrin är av vital betydelse för Sveriges ekonomi – en väl så viktig punkt i den ekonomiska krisens Sverige.

Några motsatta uppfattningar om den bedömningen av skogsindustrins roll finns, så vitt jag vet, varken här i riksdagen eller ute i samhället i övrigt.

Det är därför viktigt att utvecklingen stimuleras genom forskning och vidareförädling för att branschen också i framtiden skall spela minst den roll den har i dag. Vi måste också i framtiden få en industri som kan konkurrera på den internationella marknaden. Vi måste se till att vi får fram nya, framtidsinriktade produkter. Och strukturen på branschen måste vara inriktad därefter.

I det arbetet menar vi socialdemokrater att samhället skall spela en aktiv roll för att främja skogsindustrins utveckling och därigenom trygga sysselsättningen och förbättra den regionala balansen i vårt land.

Den passivitet som kännetecknar de borgerliga regeringarna får förödande verkningar, vilket vi senast har fått bevittna när det gäller NCB. Det går inte för ett lands regering att stå vid sidan och titta på när strukturförändringar sker av den storleksordning som det är fråga om i dag. Det går inte att stå vid sidan och titta på när råvaran tryter för industrin, samtidigt som man vet att det är det privata vinstintresset eller ren försumlighet som är orsaken. Råvaran finns, men den avverkas inte i den omfattning som behövs.

I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:2021 redogörs för vilka åtgärder samhället bör vidta för att positivt påverka utvecklingen för skogsindustrin.

Förslaget är inriktat mot tre huvudmål. För det första måste industrins råvarubehov säkerställas i såväl det korta som det långa perspektivet. För det andra måste möjligheterna att stärka industrins konkurrenskraft tas till vara fullt ut. För det tredje måste utvecklingen ske i sådana former och i sådan takt att sysselsättningen kan hävdas och de berörda orternas överlevnad inte sätts i fara.

Den politik vi föreslår skall ta itu med de allvarliga problem vi står inför i dag, såväl på kort som på lång sikt. Jag vill med detta hänvisa till motionen och de förslag till åtgärder som vi från socialdemokratiskt håll redovisar i den.

Jag tänker därefter gå över till att redovisa vår syn på de frågor vi i utskottet inte kommit överens om med den borgerliga utskottsmajoriteten.

Den första frågan där vi varit tvingade till att reservera oss gäller den framtida utvecklingen inom branschen. Hur skall strukturomvandlingen ske? Skall samhällets insatser, liksom under den borgerliga regeringstiden, vara en snabbtryckning när något har hänt?

Våra förslag är nu som tidigare att vi måste komma ifrån regeringens dag-för-dag-politik. Vi måste få ett samordnat program för skogsindustrin – det är ett förslag som vi upprepat otaliga gånger. Det kan inte utskottsmajoriteten acceptera.

Planeringen för framtiden måste ske i samverkan mellan samhället, företagen och de anställda, anser vi.

Från borgerligt håll brukar det anföras att det inte behövs någon detaljplanering, och det sägs också nu i propositionen. Jag vill därför upprepa än en gång att vårt förslag inte innebär någon form av detaljplanering, någon detaljstyrning – sådant sköter företagen bäst själva tillsammans med sina anställda. Planeringen, samordningen och samverkan skall röra de stora övergripande besluten. Vi föreslår att regeringen tar initiativ till en samordnad planering inom skogsindustrin och lägger fram ett förslag till handlingsprogram. Redan under 1981, alltså i år, bör man för riksdagen presentera en plan för hur detta arbete skall organiseras och genomföras.

Vi återkommer också till förslaget om ett strukturbolag som kan vara med i de expansiva och framtidsinriktade delarna av branschen. Vi anser att samhället måste ta det ansvaret att där det krävs finansiella insatser för att trygga en positiv utveckling skall också det allmänna vara med.

Ett strukturbolag av den typ som föreslås kan på ett mycket aktivt sätt bidra till den positiva utvecklingen.

Av vad jag har sagt framgår att en väsentlig del i framtidssatsningen är vidareförädlingen. Strukturbolaget skall naturligtvis, som sagt, vara en resurs i det arbetet. Men det fråntar inte staten dess ansvar som ägare av vissa industriföretag.

Vi har i reservation 3 tagit upp frågan om vidareförädling vid ASSI:s anläggningar i Norrbotten. Att vi just tagit upp vidareförädlingen i Norrbotten och att vi speciellt avser industrin i Karlsborg har tre skäl. För det första gäller det, som jag redan nämnt, statens ägaransvar. För det andra är ombyggnaden av fabriken i Karlsborg klar, och man har fått en rationell och konkurrenskraftig enhet, vilket är basen för ett vidareförädlingsprojekt. För det tredje har ombyggnaden medfört minskning av antalet anställda. Sysselsättningsläget i Norrbotten är dessutom sådant att alla åtgärder måste till för att man skall få en förbättring. Utgångspunkten får inte vara att sysselsättningen skall minska.

Vi föreslår därför att regeringen tar initiativ till att ASSI snarast lägger fram förslag om vidareförädlingsprojekt för anläggningarna i Norrbotten. Företagsledningen och de anställda vid ASSI måste få det stöd som ett uttalande till regeringen utgör.

Att söka utvecklingsprojekt hör till en företagslednings normala uppgifter, men man måste då också veta vad ägarens – i det här fallet statens – målsättning för industrin är. Vet man inte det är det inte lätt att passa in

projekten till efterfrågesituation och konjunkturer. Projekten måste både vara lönsamma i nuet och ha framtiden för sig.

Den sista punkten där vi inte kommit överens i utskottet gäller rikssågverkskolan i Skoghäll.

Vi menar att det sågverkskunnande, de utomordentliga lokaler och den utrustning som finns på skolan skulle göra den väl lämpad som forskningsstation.

Nu är det så att i fjol avstyrkte vi i utskottet – och riksdagen följde utskottets förslag – enhälligt en motion av samma innebörd som motion 1980/81:1468 som vi nu behandlar. Skälet till att utskottet avstyrkte motionen var att vi var rädda för att en splittring av resurserna skulle få negativa följder för branschen. Utskottets besök vid skolan och övrig information har visat att våra farhågor var överdrivna. Vi vet att vi måste satsa mera på forskning och produktutveckling när det gäller träbearbetningen här i landet. Forskningsområdet är så stort att det torde finnas utrymme för ytterligare satsningar. En samordning av insatserna måste naturligtvis finnas.

I ett län som Värmland med dess sysselsättningsproblem kan en forskningsstation av det slag som redovisats i motionen 1980/81:1468 av Sven Aspling m. fl. vara den injektion som behövs för att i någon mån vända trenden.

Till sist, herr talman, har vi socialdemokrater ett särskilt yttrande som gäller strukturproblemen inom Munksjökoncernen.

Vi menar att mot bakgrund av de speciella insatser som staten gjort i koncernen i januari i år med det s. k. industrigarantilånet på 20 milj. kr., varvid man från regeringens sida som en förutsättning för beslutet angav att en omstrukturering av företaget skulle ske, så måste det ankomma på regeringen att noga följa strukturarbetet. Vi vill framhålla att det är viktigt att också de anställda är med i det arbetet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna vid näringsutskottets betänkande nr 54.

Anf. 13 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Vårt lands skogsindustri byggdes upp helt oplanerat, och nu sker en omstrukturering av densamma, också helt oplanerat. Man river ner på det ena stället och bygger upp på det andra. Här råder lagen om den starkes rätt. Detta får förödande konsekvenser för de regioner som är och blir berörda och för de människor som där bor. Fabriker läggs ner med därmed följande kapitalförstöring, människor ställs arbetslösa, vidareförädling och produktutveckling samt forskning flyttas till andra länder. Enligt vår mening får inte vår viktigaste basnäring skötas på detta sätt.

I vår motion om skogsindustrins utveckling har vi föreslagit en utvecklingsplan för skogsindustrin. Grunden för vår skogsindustri är våra skogstillgångar. Har man en korrekt bild av hur mycket råvara som årligen kan tas ut, bör det vara både möjligt och angeläget att på det bästa sättet anpassa skogsindustrin därefter. Detta bör också gälla i fråga om fördelning av råvaran – vad som skall sågas eller kokas eller vilken del av råvaran som bör

gå till träkemin. Det bör också vara möjligt att aktivt planera en utbyggnad av vidareförädlingen, och en målinriktad forskning på detta område.

I propositionen slås fast att staten inte bör ta ansvaret för strukturutvecklingen inom skogsindustrin – den sköts bäst av företagen i samråd med de anställda. Detta ansluter också utskottsmajoriteten sig till. Vår senaste industriminister har ju också uttalat sig om det olämpliga i att riksdagen lägger sig i industripolitiken.

Men jag är ganska övertygad om att dessa slutsatser inte delas av de anställda vid de nedläggningshotade och redan nedlagda fabriker. De håller nog inte med om att man i samråd beslutat om nedläggning och arbetslöshet. De får tvärtom föra en mycket hård kamp för att behålla sina jobb, i de flesta fall utan framgång.

Vårt parti delar självfallet inte den syn på industripolitiken som framförs i propositionen och i utskottsmajoritetens skrivning. Därför vidhåller vi vårt krav på en utvecklingsplan för skogsindustrin. Det är också i avvaktan på en sådan plan nödvändigt att de samhällsekonomiska konsekvenserna utreds i den mån nedläggningar aktualiseras, så att den ur samhällets synpunkt bästa lösningen kan nås.

I vår motion har vi efterlyst en del åtgärder som bör vidtas på skogsindustrins område. Enligt utskottet pågår i en del fall försöksverksamhet. Vi kommer därför att avvakta de resultat som där framkommer och får återkomma om anledning finns. Det senare är väl det troliga med tanke på hur regeringen sköter industripolitiken.

Emellertid vill jag något beröra frågan om exportfrämjande åtgärder. I skogsindustrins förädlingskedja finns en mängd mindre företag, t. ex. trähusfabriker. Det måste väl vara högst otillfredsställande att dessa företag går miste om export enbart av det skälet att ett företag inte klarar av en större order. Ett samordningsorgan för export av de svenska trävaruprodukterna är angeläget.

I detta betänkande behandlas också några andra motioner från vpk. I en tas frågan om en omfördelning av kostnader för transport av massaved upp. Det är främst i Norrlands inland som sådana åtgärder är angelägna. Nu säger utskottet att det inte ankommer på regering och riksdag att utreda och ta ställning i frågor av denna art. Och det är väl möjligt att åtgärder av denna art kan vara förenade med vissa problem. Men lika väl som det har varit möjligt med subventioner i form av transportstöd, borde det vara möjligt att utreda andra tänkbara åtgärder, och då med en inriktan att främja energisnåla transportsätt. Där bör också ingå en utveckling av terminalteknik i syfte att bättre tillvarata annars ofta outnyttjat vedavfall för energiändamål. Med vetskap om vilket problem som transportkostnaderna i vissa regioner i dag utgör, bör nya former av åtgärder kunna övervägas på detta område.

I en annan motion efterlyser vi åtgärder mot onödig blekning av pappersprodukter. Här blir det också frågan om statliga styråtgärder, som skulle främja en produktion av dessa produkter. Det måste ju vara ett samhällsintresse att man undviker en onödig blekning, eftersom detta skulle innebära en bättre hushållning av råvara, en minskad energiåtgång och

mindre miljöförstöring. Visserligen har en del initiativ tagits för att införa oblekta förpackningar, men utvecklingen går för sakt. Flera initiativ och åtgärder krävs för att främja en framväxande marknad för oblekta pappersprodukter.

I detta sammanhang finns det anledning att åter hänvisa till den debatt som föregick folkomröstningen om kärnkraft. Där lovades från linje 2:s sida att alla åtgärder skulle vidtas för att spara energi. Här finns en åtgärd som kan vidtas. Men det är väl kanske även här på det sättet att löftena har glömts.

I detta betänkande behandlas också en centermotion angående blekning. I denna motion tycker man att tiden är mogen för ett initiativ från riksdagens sida. Detta vill vi instämma i.

Herr talman! Svensk skogsnäringens framtid har under de senaste åren diskuterats och utretts intensivt. Därtill har regeringen fått göra uppmärksammade brandkärsuttryckningar för att i sista stund rädda fabriker från konkurs. Regeringens planlöshet och oförmåga att överblicka skogsindustrins problem i sin helhet innebär ett hot mot alla dem som på något sätt är beroende av branschens utveckling för sitt uppehälle. Vi vill därför understryka kravet på att regeringen snarast inför riksdagen presenterar en nationell utvecklingsplan för skogsindustrin i sin helhet.

En ökad vidareförädling måste vara en huvudlinje inom skogsindustrin under 1980-talet. I detta måste även ingå en satsning på utvecklingen av träkemiska produkter. Dessa skulle på sikt kunna bli en del av vår export. För att detta skall uppnås måste medvetna åtgärder vidtas. Vi har i våra motioner föreslagit en del tänkbara sådana, men regeringen är naturligtvis oförhindrad att komma med andra förslag. Det är hög tid att något händer. Det som nu sker, en planlös utslagning av fabriker i regioner där alternativ sysselsättning saknas, kan inte accepteras. Vi anser att riksdag och regering här har att påverka strukturproblemets lösning i en sådan riktning att de samhällsekonomiskt bästa lösningarna kommer till stånd.

Med detta vill jag yrka bifall till motionerna 847, 1049, 1050 och 1800 utom såvitt avser yrkandena 1, 2 c och 3 j.

Anf. 14 JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill, liksom Rune Jonsson tidigare gjorde, gärna understryka den stora betydelse som skogsindustrin och skogsnäringen har för vårt lands ekonomi och sysselsättning. Dessa verksamheter är, som det sades, av avgörande betydelse för många orter i landet, inte minst i de norra delarna. Skogsindustrin och skogsnäringen är över huvud taget en av förutsättningarna för att vi skall kunna få ett decentraliserat näringsliv i detta land och för att skapa sysselsättning och verksamhet i landets olika delar.

Sveriges export av skogsindustriprodukter har de senaste åren legat på över 25 miljarder kronor per år. Andelen insatsvaror i den exporten är synnerligen liten, ca 2 miljarder, varför skogsnäringen har särskilt stor betydelse för att vi skall komma till rätta med vår handelsbalans. Det föreligger en stor skillnad, om man jämför med andra stora industrigrenar

där man exporterar.

Mer än 300 000 människor sysselsätts i skogsnäringen, varav ca 145 000 i skogsindustrin.

I den proposition som vi nu behandlar, om industripolitikens framtida inriktning, ingår även ett avsnitt om skogsindustrin. Industriministern redovisar där synpunkter på den strukturpolitik som är aktuell och statens roll i det sammanhanget. De allmänna riktlinjerna för industrin gäller enligt industriministern också för skogsindustrin. Självfallet måste statsmakterna och regeringen följa denna viktiga näring med stor uppmärksamhet. Det är angeläget, liksom för industrin i övrigt, att skapa goda förutsättningar och ett gott industriklimat. Men de enskilda företagen har självfallet huvudansvaret i ett land som vårt, med blandekonomi och som är byggt på marknadshushållning, för att verksamheten skall kunna drivas med effektivitet och lönsamhet och så att utvecklingen av skogsindustrin går i positiv riktning.

Industriministern framhåller särskilt två områden där det är angeläget att staten medverkar i en framgångsrik utveckling:

1. för att främja en regional balans,
2. för att stimulera utbudet av virke och därmed öka industrins kapacitet och möjligheter.

Skogsnäringen utgör en omistlig del i förutsättningarna för att skapa ett decentraliserat samhälle med produktion och arbete i olika delar av landet. I samband med de kraftiga strukturförändringar som tvingats fram under senare år har staten av sådana skäl som nyss angetts gått in med stöd och i vissa fall också som ägare. Det är viktigt att dylika insatser genomförs på ett sådant sätt att marknadsekonomi och effektivitet fungerar och inte går förlorade. Skulle så ske, skulle vi förlora konkurrenskraft gentemot utlandet och därmed få lägre tillväxt, sämre ekonomi, lägre skattekraft och minskad sysselsättning.

Tillgången på råvara är självfallet en viktig förutsättning för skogsindustrin. Sett i ett längre perspektiv har avverkningarna ökat rätt avsevärt sedan början av 1950-talet. Särskilt kraftigt har avverkningarna ökat inom det privata skogsbruket, där uttaget har ökat från ca 2 till mellan 3,5 och 4 skogskubikmeter per hektar. Även inom bolagsskogarna och statens skogar har uttagen ökat. Det är uppgifter som har redovisats i industridepartementets utredning från 1979. En minskning av avverkningsvolymen har skett 1977 och 1978, framför allt beroende på konjunkturnedgången. Samtidigt med denna utveckling har skogsindustrin byggts ut till en kapacitet som är större än den tillväxt vi kan räkna med.

Jag vill något kommentera vad Rune Jonsson sade, bl. a. att regeringen har misskött sin roll i fråga om att driva på utvecklingen. Han menade att just bristen på skogsråvara är en avsevärd anledning till att skogsindustrin nu har bekymmer. Detta är slagord utan täckning. Man försöker skapa en myt om att just bristen på skogsråvara skulle vara så lätt att motverka genom ingrepp från statsmakternas sida liksom att man den vägen skulle kunna lösa de skogsindustriella problemen över huvud taget. Staten har inte några större möjligheter att påverka den här utvecklingen. En hel rad åtgärder har

vidtagits – jag återkommer till dem – men man kan inte älägga skogsindustrin eller skogsägarna att ta ut mera råvara än vad de finner lämpligt och möjligt. Jag tror det finns anledning för socialdemokratin att ompröva denna attityd. Vad gjorde socialdemokratin själv under den långa tid man hade regeringsmakten? Redovisade man resultat som gav den effekt som man nu påstår att regeringen skulle ha möjlighet att åstadkomma?

För att nämna några av de åtgärder regeringen har föreslagit i det här avscendet vill jag peka på gallringsbidragen, ökade möjligheter för insättning på skogskonto och nu senast vissa skattelättnader och stöd till återväxtåtgärder. En del av detta finansieras genom höjda skogsvårdsavgifter. Fortsatta åtgärder för att stimulera fram ett ökat virkesuttag kommer att prövas när virkesförsörjningsutredningen lagt fram sitt förslag senare i år.

Omsorgen om den regionala balansen och knappheten på skogsråvara har varit några av motiven för regeringens förslag till riksdagen på senare tid. Åtgärderna får ses som ett stöd och stimulanser i avsikt att främja utvecklingen inom närningen, och det är inte fråga om att gå in och detaljreglera. Handlandet bygger på att företagen själva har ansvaret för att leda verksamheten så att industristrukturen utvecklas och konkurrenskraften stärks. Det åligger företagen att svara för sin egen planering på såväl kortare som längre sikt.

Ett samråd mellan staten, regeringen och skogsindustrin är givetvis av stort värde. Industriministern har också haft upprepade kontakter och samråd med skogsindustrin, ett samråd som fortsätter i syfte att komma fram till det lämpligaste sättet att lösa de olika problem som uppkommer. I de fall företagens strukturarbete och verksamhet inte sammanfaller med de övergripande målsättningarna finns det självfallet anledning att ingripa i positiv mening och förmå företagen att justera sina planer så att de stämmer överens med de samhällsekonomiska önskemålen.

Från socialdemokratiskt håll har nu och tidigare framförts krav på ett statligt handlingsprogram för skogsindustrin. Sälunda krävs i reservation I att regeringen redan i höst skall lägga fram ett handlingsprogram och en samordnad planering för skogsindustrin. Utskottets majoritet har avvisat dessa förslag. Motiven för detta är bl. a. att ett sådant arbete skulle kunna leda till att företagens egen planering och strukturverksamhet avstannar eller hindras i avvaktan på den väntade statliga utredningsverksamheten. Vi har många exempel på att så kan bli fallet, när man väntar på en statlig utredning. Det finns vidare en allvarlig risk för att man skulle förlora i effektivitet på att genomföra ett sådant här handlingsprogram från statens sida. Staten har f. ö. sämre underlag än skogsindustrin själv och dess anställda för att lägga fram ett sådant förslag. Jag tror inte man kan hävda att statsmakterna skulle kunna tillsätta personal som har bättre kunskaper än företagens egen personal. I ett blandekonomiskt samhälle som vårt med många enskilda företag kan man heller inte tvinga företagen till investeringar. Man kan inte lägga fram ett statligt handlingsprogram och sedan tvinga företagen att följa det programmet. Detta skulle i sin tur störa effektiviteten och ekonomin i näringslivet. Dessutom är risken för allvarliga felbedömningar uppenbar, om man skulle

lägga frågan om planeringen på en hand och således frånta företagen möjligheterna att med någon effekt driva sin egen planeringsverksamhet. Det är ett socialistiskt synsätt som präglar socialdemokraternas motion på det här området, och vi vill inte tillstyrka att man går den vägen.

I reservation 2 förs förslag fram om inrättande av ett strukturbolag för skogsindustrin. I likhet med vad som var fallet föregående år har utskottets majoritet avstyrkt detta förslag. Ett sådant bolag skulle kunna bli en tung och styrande faktor på området som kunde störa marknadsekonomin och de enskilda företagens effektivitet. Risk skulle finnas för en trögrörlighet på olika områden. Staten bör i stället på ett enklare sätt kunna fullgöra en övergripande uppföljning. Industridepartementet har möjligheter att med stor flexibilitet genomföra de uppgifter som olika situationer kräver. Inte minst har industriministern själv visat exempel på hur detta kan ske, vilket i hög grad har uppskattats från skogsindustrins sida.

I reservation 3 föreslår socialdemokraterna att riksdagen skulle uppmana regeringen att i sin tur uppmana ASSI att lägga fram förslag till förädlingsprojekt vid företagens anläggningar i Norrbotten. Det är en märklig reservation i och för sig. I andra sammanhang ställer inte ens socialdemokraterna i näringsutskottet krav på att riksdagen skulle gå ut och i detalj reglera företagen. Det är en orimlig politik om vi till ett företag, som vi ändå med förtroende har tillsatt människor att leda, skulle säga att nu skall ni göra det och nu skall ni göra det. Det är principiellt felaktigt att från riksdagens sida gå in och styra detaljarbetet här.

Utskottet har i stället sagt att det är angeläget att man på olika områden och i olika företag satsar på att försöka uppnå en vidareutveckling i svensk industri. Den uppmaningen kan vi rikta generellt, men vi vill inte göra särskilda uttalanden.

I reservation 4 föreslås att regeringen skall lägga fram förslag om en forskningsstation vid rikssågverksskolan i Skoghäll. Föregående år var utskottet enhälligt i att avstyrka liknande förslag. Motivet var att man inte skulle splittra resurserna för forskning och utveckling inom skogsindustrin. Det har bildats en gemensam stiftelse för sågverksindustrins, trämanufakturindustrins och skivindustrins branschsammanlutningar. Denna stiftelse har varnat för att splittra arbetet på flera enheter. I STU har man gjort en översyn av den kollektiva forskningen på detta område. STU har inte föreslagit att Skoghäll skulle inordnas i denna forskningsverksamhet. Det innebär inte att inte resurserna vid forskningssskolan i Skoghäll kan utnyttjas i det arbete som pågår på olika områden av forskning och utveckling i skogsindustrin.

Med detta har utskottet också avstyrkt vpk:s yrkanden i olika sammanhang, vilka i många fall har sammanfallit med socialdemokraternas reservationer.

Sammanfattningsvis vill jag understryka vad industriministern föreslår i propositionen om riktlinjer för statens roll i skogsindustrins strukturutveckling.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 15 RUNE JONSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är väl ändå, Johan Olsson, överens om att skogsindustrin inte har fått ut den råvara som behövs ur skogen. Också industriministern säger i propositionen att landet har förlorat tre fyra miljarder på grund av att man inte har fått fram råvara ur skogen.

Johan Olsson frågar: Vad gjorde ni socialdemokrater under er regerings-tid? Sanningen är att bristen inte förelåg då. Men vad som var klart är att skogsindustrin, med tanke på de planer den hade, började bli för stor. Av den anledningen tillkom – under motstånd – 136 a § i byggnadslagen, som begränsade skogsindustrins utbyggnad.

Johan Olsson säger att regeringen inte har möjligheter att vidta åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Men vad man har använt är ju endast moroten och bidragen. Det har gjort att man i ett sådant här läge måste ta till tvingande åtgärder när man ser att en så viktig bransch som skogsindustrin inte får den råvara som är helt nödvändig för den.

När det gäller planeringen, så skall den planering som vi nu föreslår inte göras ensidigt av statsmakten. Vi har gång på gång poängterat att man skall bedriva planeringsarbetet tillsammans med företagen och de anställda. Jag kan därför inte förstå att statens roll skulle bli besvärande för industrin, utan jag har den uppfattningen att det skulle gynna industrin. Ju längre tiden har gått, desto bättre har vi fått klart för oss att om den strukturplan som vi i ett tidigt skede ville att regeringen skulle ta initiativ till verkligen hade utarbetats, så hade vi fått en struktur som hade varit planerad och väntad. Nu kan vi bara se på vad som händer i NCB. Där har man sagt att på de lokala orterna skall de regionala myndigheterna ta sitt ansvar och lösa de här problemen. I mitt eget län – Västernorrlands län – har inte regeringen gett de erforderliga pengarna till länsstyrelsen, utan länsstyrelsen har nu måst köra på om dem. De 5 miljonerna för t. ex. nedläggningen av industrin i Köpmanholmen räcker ju inte på långt när.

Anf. 16 JOJIN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Vi kan väl i alla fall, Johan Olsson, glädja oss åt att vi kan vara överens om *en* sak, nämligen om skogsindustrins betydelse för vårt land. Men då är det också viktigt att skogsindustrin utvecklas på det för samhället bästa sättet. Jag måste ställa frågan, om det är ett bra sätt att avgörande beslut fattas i slutna direktionsrum, så att både samhället och de anställda ställs inför ett fullbordat faktum.

Johan Olsson säger att samhället går in och rättar till förhållandena när resultatet av en omstrukturering inte sammanfaller med samhällets bästa. Då måste jag åter ställa en fråga till Johan Olsson: När sammanfaller ett företags eller, i det här fallet, skogsindustrins omstrukturering med samhällets bästa? När har samhället utrett de frågorna, utöver den utredning som gjordes vid NCB? I det fallet visade det sig att det samhällsekonomiskt sett var felaktigt att lägga ner fabrikena, men ändå ställde industriministern som villkor för

beviljande av pengarna att olika enheter skulle läggas ner.

Kan Johan Olsson svara på frågan: När har det utretts om ett företag eller en industrisektors omstrukturering sammanfaller med samhällets bästa?

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

Anf. 17 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Vi kan vara överens om att vi skall stimulera till ökad avverkning, men tyvärr har vi byggt upp en industri som är för stor. Det har gjorts upprepade felbedömningar av tillgångarna på virke i skogarna. 1973 års skogsutredning fick gång på gång ändra sina beräkningar av vilka förråd vi egentligen hade i det svenska skogsbruket och vilken kvantitet skog vi skulle kunna avverka. Undan för undan har man varit tvungen att sänka sina ambitioner. Fortfarande är meningarna starkt delade om huruvida vi avverkar för mycket eller för litet skog. Skogsägarföreningarna har genom expertis kunnat påvisa att redan åtskilligt mer än tillväxten avverkas, om man tar hänsyn till de områden där det inte är lönsamt att ta ut råvara. Här går meningarna isär – vi får väl efter hand se vart de leder – men vi måste göra klart för oss att vi inte har några omätliga tillgångar att ta av. Vi får inte tillfälligtvis ta för mycket av vårt skogskapital, eftersom det då inte kommer att finnas kvar i framtiden. Vi tar då ut i förskott för vår produktion.

John Andersson sade i sitt inlägg att man egentligen skulle förbjuda nedläggning av skogsindustrier. Menar John Andersson att man skall bygga upp en skogsindustri, så att den blir större och större trots att inte råvaran räcker? Skall vi då köra den med importerat virke, vilket leder till en direkt förlust? Vad är det för konsekvens i ett sådant resonemang? Det måste väl vara en samordning här, så att man inte får en för stor industri. Vi har tyvärr redan fått en industri som är för stor. En del av den har visat sig vara icke lönsam, och då måste enligt marknadsekonomiska principer en korrigerande åtgärd göras. Var skall besluten fattas någonstans? Skall de fattas i de slutna rummen eller i samhällets hägn?

Jag kommer därmed in på planeringen, som Rune Jonsson var inne på. Om staten skulle utarbeta ett näringspolitiskt handlingsprogram för skogen i samråd med företagen och de anställda, skulle staten bli den dominerande och ledande parten. Det skulle bli en uppenbar risk för att det enskilda ansvaret skulle tunnna ut och att man skulle vänta på den statliga ledningens arbete när det gäller ett skogsprogram. Företagen skulle själva inte riktigt veta vad framtiden innebar. Vi menar att den bästa effektiviteten uppnås – det visar all erfarenhet vi har – om företagen får drivas med krav på lönsamhet och med krav på att uppehålla konkurrenskraften. Det blir också det bästa för de anställda, eftersom det då blir jobb. Det är bäst för ekonomin, och det är bäst för samhället, eftersom man då får ett bättre skatteunderlag.

Jag tror att vår linje är den riktiga om vi skall trygga sysselsättning, utveckling och ekonomi i framtiden.

Skogsindustrin

Anf. 18 RUNE JONSSON (s) replik:

Herr talman! Johan Olsson säger att det har gjorts en felbedömning av skogstillgångarna. Nu tror jag inte att man i de utredningar som utförts har gjort felbedömningar. Jag kan också hänvisa till industriministern, som ju i propositionen skriver att vi inte fått ut den råvara som vi skulle kunna få i ett långsiktigt skogsbruk. Han räknar med att vi gått miste om 3 à 4 miljarder på grund härav. I de utredningar som gjorts har man inte varit inne på att ta av de framtida tillgångarna.

När det gäller statens roll i planeringen tycker jag att Johan Olsson verkligen är cynisk. Vad innebär det nämligen när det sker okontrollerade nedläggningar? Industrin själv gör utan planering nedläggningar i marknads-ekonomins tecken utan att ha sysselsättningen för de anställda som första punkt. Det är förödande för vissa orter, och det är förödande för de människor som blir drabbade.

När det gäller reservation 3, som jag inte hann kommentera i mitt första inlägg, avser den inte alls någon detaljreglering eller detaljstyrning av företagsledningen i ASSI. Det är ägarens – statens – besked till dem som handhar företaget. Det finns i det här området behov av vidareförädling. Industrierna, och då speciellt Karlsborg, är i dag mogna att ta emot en vidareförädling. Det bör då göras en utredning om vilka produkter man skulle kunna tillverka där. Det är ju det som vi kräver.

Anf. 19 JOHAN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Nu kan jag bara konstatera att Johan A. Olssons argumentering inte går riktigt ihop. Han började sitt senaste inlägg med att säga att tyvärr har skogsindustrin blivit för stor. Det styrker vad jag sade i min inledning, nämligen att skogsindustrin har byggts upp helt oplanerat. Vad man nu håller på med är att riva ned industrin – också det helt oplanerat, utan att man skaffar ersättningsjobb och utan att man undersöker vilka möjligheter man har att öka vidareförädlingen och ta fram nya produkter, osv.

Jag har ännu inte fått svar på frågan om när man utrett huruvida ett företags eller en industrisektors omstrukturering har sammanfallit med samhällets bästa och med den samhällsekonomiska synen. Jag kan inskränka mig till att ta tiden från 1976 som exempel, dvs. under den borgerliga regeringstiden. Hur många gånger har ni då gått in och undersökt om företagsnedläggelser och omstruktureringar har skett på det för samhället bästa sättet, utöver den utredning som gjordes vid NCB? Där tog ni ingen hänsyn till denna utredning. Kan jag få svar på den frågan?

Anf. 20 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Vad gäller avverkningsfrågorna är vi överens om att vi, eftersom vår industri i dag behöver mer virke än som f. n. går att få fram, bör utnyttja möjligheterna – särskilt på massasidan – för att få ett ökat underlag och för att därmed kunna tillvarata den kapacitet som finns inom skogsindustrin.

Här menar vi från utskottsmajoritetens sida att "moroten", alltså den positiva attityden när det gäller olika stimulansåtgärder, måste komma till användning. I det avseendet har regeringen verkligen upprepade gånger föreslagit riksdagen åtgärder, och riksdagen har fattat beslut. Jag nämnde en del tidigare. Dessutom kan nämnas att också skogsbeskattningen har förändrats, något som i viss mån kommer att gynna avverkningsflödet. Man har tillsatt en utredning om skogsindustrins virkesförsörjning, som säkerligen kommer att lägga fram ordentliga förslag på detta område, såvitt jag förstår.

Redan den 11 juni kommer industriministern att samråda med utredningen om vilka åtgärder man skall börja planera för. Man har gjort upprepade utredningar. Det är inte så som John Andersson säger att industriministern endast har utrett NCB-frågan, utan upprepade utredningar har gjorts på skogsindustrins område, både parlamentariska och departementala sådana. De har tagit upp skogsproblematiken i olika sammanhang och de har resulterat i olika regeringsförslag. Aktiviteten från regeringens sida har varit avsevärt större vad gäller skogsindustrin under senare år än under den socialdemokratiska regeringens tid.

Att staten här t. ex. har anslagit 900 milj. kr. att användas för att lösa vissa ekonomiska problem i en skogsindustri som haft bekymmer är väl en åtgärd som direkt visar att man eftersträvat att ta hänsyn till de anställda på olika orter i Värmland och Norrland samt på flera platser inom Södra Skogsägarnas område osv. Att man har gått in som delägare är väl ännu ett bevis på att man här har tagit ansvar för sysselsättningen.

John Andersson säger att industrin har blivit för stor och att det hänger samman med en brist på planering. Ja, man kan ju inte heller använda bara gamla fabriker. Det är rimligt att skogsindustrin förnyas, att man hänger med i konkurrensen. Nya anläggningar har tvingats fram för att man skall kunna hänga med i konkurrensen. Men gamla anläggningar har inte lagts ned i samma takt. Därför har vi för tillfället en för stor skogsindustri. När regeringen sagt att t. ex. NCB måste omstruktureras, har man protesterat från både socialdemokratiskt och kommunistiskt håll mot att gamla företag läggs ned, och därmed har vi fått för stor skogsindustrikapacitet.

Jag tror att den linje som regeringen här har drivit är den riktiga. Man försöker alltså att få skogsföretagen att vara effektiva. Det ger också det bästa resultatet.

Talmannen anmälde att Rune Jonsson och John Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 21 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Industripolitiken avseende skogsindustrin debatterar vi nu här i kammaren för tredje gången på kort tid. De två föregående gångerna gällde det företag som drivits på sådant sätt att de kommit på obestånd. I dag gäller det skogsindustripolitiken i stort. Recepten för att nå framgång genom statligt agerande är i de olika motionerna från socialdemokrater och

kommunister genomgående desamma som tidigare. Planering, styrda strukturförändringar, detaljerade planer, statligt strukturbolag m. m. Staten och ingen annan förmår lösa problemen.

Att det finns problem av strukturell karaktär inom skogsindustrin är vi överens om. Däremot är vi inte överens om hur problemen skall lösas.

I sammanhanget är det särskilt viktigt att framhålla att skogsbranschen som sådan inte är en svag bransch eller en bransch med mörka framtidsutsikter. Tvärtom är den av staten ej planerade skogsindustrin i grunden stark, och den kommer att spela en viktig roll även i framtiden. Därför är det nödvändigt att industripolitikens främsta mål blir att undanröja hinder för en god industriutveckling. Skogsindustrins förutsättningar måste tas till vara. Därför måste industripolitiken präglas av generella och konkurrensneutrala inslag som ger en ram, inom vilken företagen har att verka. Jag vill påstå att det bl. a. är de begränsningar av marknadsekonomin som införts som är orsak till många av dagens problem inom branschen.

Inom sektorerna massa, papper, trä och skivor kan överkapaciteten uppskattas till 10 à 20 % av totalkapaciteten, om enbart svensk råvara skall användas. Härtill skall läggas att det finns en del industrianläggningar som är eller snart blir utslitna. Att i detta läge inte låta kapacitetsanpassningen ske på normalt sätt är oförsvarligt. Industripolitiken måste få en sådan inriktning att de generella åtgärderna blir framträdande.

Motsatsen är, som framgår i t. ex. socialdemokratiska och kommunistiska motioner, förslagen om statlig styrning av utvecklingen av vidareförädling av sågade trävaror eller förslagen om investering i vissa företagsanläggningar i syfte att få i gång vidareförädlingsprojekt. Dessa former för detaljstyrning avvisar utskottsmajoriteten. Vi menar att det inte kan vara riksdagens eller regeringens sak att uppmana ett företag att göra en viss investering. I stället måste det ankomma på företagsledning och styrelse att utifrån kommersiella bedömningar ta de initiativ som behövs.

Eftersom skogsindustrin är heterogen, med företag som går bra, har investerat rätt och har produktutveckling och med företag som är såväl finansiellt som tekniskt utslitna, är det särskilt viktigt att de åtgärder som staten vidtar i syfte att hjälpa till att skapa en bra struktur blir generella för hela branschen. I annat fall åstadkomms konkurrensstörningar som snabbt kan få en förödande verkan. Icke lönsam produktion bibehålls, som det enskilda företaget inte har ekonomiska resurser för. På så sätt äventyras en helt nödvändig strukturförändring, samtidigt som de möjligheter till utveckling som skogsindustrin har försvåras.

Till sist, herr talman, låt mig bara kort erinra om att skogsindustriprodukter svarar för ca 20 % av Sveriges totala export. Skogsnäringen kommer under överskådlig framtid att ha stor betydelse – och ett tungt ansvar – för landets ekonomi. Vi har helt enkelt inte råd att bedriva en socialistisk planhushållningspolitik i vad gäller skogsnäringen.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 54.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

Skogsindustrin

Anf. 22 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Margaretha af Ugglas säger att våra motioner är desamma som de tidigare. Förslagen blir ju inte sämre för det. Felet är att vi har en majoritet här i kammaren som slår vakt om bestämmanderätten för det privata kapitalet.

Anf. 23 RUNE JONSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall göra på samma sätt som John Andersson – fatta mig mycket kort. Margaretha af Ugglas fortsätter att påstå att vi föreslår detaljerade planer. Vi har hela tiden sagt, vi har sagt det i reservationen och jag har sagt det i mitt huvudanförande, att det är fråga om övergripande beslut. Det är nödvändigt för att de orter och de anställda som är berörda inte skall drabbas så hårt utan att alla berörda är förberedda på vad som kommer att hända så att det finns annan sysselsättning.

Anf. 24 MARGARETHA AF UGGLAS (m) replik:

Herr talman! Det är precis så som John Andersson säger. Som tur är för vår välfärd och sysselsättning tycker en majoritet av svenska folket att den blandekonomi vi har är något som är värt att bevara. Det ger ju svenska folket uttryck för i val.

Anf. 25 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort konstatera att vi i det fallet har olika synsätt.

Anf. 26 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! I föreliggande betänkande finns tre motioner av mig, vilka har följande yrkanden:

1. att riksdagen begär att regeringen snarast inför riksdagen redovisar ett förslag om att förlägga ett träkemiskt forskningsinstitut till Söderhamnsregionen,
  2. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag till en statlig satsning på ett utvecklingsbolag för återvinningsteknik, förlagt till Fridafors,
  3. att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning som gör en samhällsekonomisk utvärdering av det i motionen anförda utvecklingsalternativet för Hammarby sulfitfabrik, belägen utanför Sandviken.
- Jag vill yrka bifall till dessa tre motioner – 1032, 1787 och 1789.

I korthet skall jag först kommentera de två motioner som gäller mitt eget län, Gävleborg.

Gävleborgs län är ett utpräglat skogslän, vilket innebär att just skogsindustrin har stor betydelse för sysselsättningen. I dag pågår en s. k. strukturrationalisering inom denna basnäring som inneburit och kommer att

innebära nedläggningar och minskning av antalet anställda.

Strukturrationaliseringen inom skogsindustrin sker inte utifrån samhälls-ekonomiska värderingar, den sker enbart utifrån krassa kapitalistiska profitintressen. Några hänsyn till kommuner, regioner och människor tas inte.

I den här processen som pågår släpps dessutom utländska maktgrupper in i den svenska skogsindustrin. Så har skett när det gäller Kopparfors och dess anläggning i Norrsundet utanför Gävle. Här har västtyska Feldmühle skaffat sig ett 50-procentigt ägarinflytande. Därmed har detta västtyska multinationella företag skaffat sig garantier för att råvaror kommer att levereras till detta företags förädlingsindustrier i Västtyskland.

I uppgörelsen med Feldmühle ingick också att sulfittfabriken i Gästrik-Hammarby skulle läggas ner, och på så sätt skulle ytterligare vedråvara garanteras till Norrsundet och den utbyggnad som där skall ske.

Att 300 arbetare slängs ut i arbetslöshet intresserar inte finansherrarna och -damerna i Kopparfors eller Feldmühle. Det är tydligen också en ointressant fråga för den borgerliga regeringen, som godkänt det västtyska ägarinflytandet i Kopparfors.

En nedläggning av Hammarbyfabriken måste vara ett enormt slöseri, därför att detta är den enda industri som producerar oblekt sulfittmassa – en produktion som är energisnål och dessutom tar till vara råvaran på ett bättre sätt än vid produktion av blekt massa. Vedåtgången är 4,3 kubikmeter per ton massa, medan vedåtgången för blekt barrsulfat normalt ligger på drygt 5 kubikmeter per ton massa.

Man har här inte gjort några som helst samhällsekonomiska utredningar om kostnader för nedläggning eller för alternativ för att bevara Hammarbyfabriken. Jag menar att regeringen borde göra en sådan utvärdering och se på andra alternativ, precis som man ju har gjort när det gällde NCB-fabrikerna i Hörnefors och Köpmanholmen.

Herr talman! Jag nämnde i början av mitt anförande den betydelse skogen och skogsindustrin har för vårt län. Betydelsefullt är att denna basnäring byggs ut och att inte enbart produktion av massa för export skall vara grunden för den också i fortsättningen. Det är förädlingen av skogsråvarorna som måste byggas ut. En viktig bit är då satsning på och forskning om träkemiska produkter. Sådan forskning bör helst bedrivas i en region där det redan finns träkemisk industri, så att teori och praktik kan förenas på ett fruktbart sätt.

I Söderhamnsregionen finns redan ett hartsdestillationsverk. Om dessutom en metanolfabrik snarast byggs i kommunen, i enlighet med de förslag jag ställt i en särskild motion, finns goda förutsättningar för att starta ett träkemiskt forskningsinstitut i Söderhamnsregionen.

Detta forskningsinstitut skall ha till uppgift att utveckla sådana träkemiska produkter att det under 1990-talet skall vara möjligt att i stor utsträckning ersätta nuvarande importbaserade petrokemiska produkter med träkemiska produkter, baserade på inhemsk råvara. Bl. a. bör det vara möjligt att vid forskningsinstitutet utveckla ligninbaserade limkvaliteter, träprotein av

olika slag samt vidareförädlade produkter av metanol, butanol, osv.

Jag har tidigare här i kammaren redogjort för industri- och sysselsättningsläget i Söderhamns kommun. Kommunen har tappat ett stort antal arbetstillfällen, och ytterligare hot finns hängande över kommunen. Det finns ett stort industriellt och tekniskt kunnande inom skogs- och träindustrin i Söderhamns kommun som måste tillvaratas och vidareutvecklas.

Jag har här föreslagit ett konkret projekt som utskottet avvisar. Det skulle vara intressant att få veta vad näringsutskottet har för alternativ att komma med när det gäller nya och behövliga arbetstillfällen till Söderhamns kommun.

Till sist skall jag beröra Fridafors och de problem som där finns.

Södra skogsägarna har beslutat att kraftigt minska antalet anställda vid sitt återvinningsbruk där. Man har bantat ned produktionen väsentligt och driver nu något som kallas Mini-Frida-projektet. Detta projekt skall utvärderas ekonomiskt under 1982. Om den utvärderingen utfaller negativt kan hela Fridafors bruk läggas ned under 1983.

Detta skulle vara ett dråpslag mot den omkringliggande bygden. Det är därför nödvändigt att i god tid sätta in åtgärder vid bruket som garanterar fortsatt drift även efter 1983 och som skapar ersättning för de arbetstillfällen som går förlorade redan i höst.

Fridafors bruk har en lång tradition när det gäller returpappersbaserad produktion och har utvecklat ett omfattande kunnande inom återvinnings-tekniken.

Vi känner alla till att returpappersbaserad produktion kommer att öka under 1980-talet. Det bör därför vara möjligt att bevara och utveckla de produktionsenheter som i dag utnyttjar returpapper. En förutsättning är att återvinningstekniken effektiviseras och utvecklas. Det krävs bl. a. en förbättring av tekniken för att separera plast från träfiberråvaran i plastade pappersförpackningar, t. ex. mjölk- och juiceförpackningar.

Fridafors har i dag ett gediget kunnande på detta område som kan och bör utvecklas. Detta kan ske med hjälp av en statlig satsning på ett utvecklingsbolag för återvinningsteknik, lokaliserat till just Fridafors.

Herr talman! Utskottet har inte visat något större intresse för vidareutveckling av skogsindustrin. Man hoppas att den privata skogsindustrin skall visa intresse för dessa frågor. Anledningen till att den borgerliga regeringen struntar i att lägga fram en nationell plan för den svenska skogsindustrin är att man förlitar sig på att det privata kapitalet skall rumstera om och att regeringen sedan skall kunna reducera sitt engagemang till att bekräfta att svensk skogsindustri är mer eller mindre halverad och att den skall producera massa också i framtiden. Någon större satsning på vidareförädling kommer då heller inte att ske.

Anf. 27 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill gärna understryka vad Bertil Måbrink säger om det sysselsättningspolitiska läget i Gävleborgs län. Länet har en mycket stor andel av landets export, och därför är näringslivet där mycket känsligt. Man

löser emellertid inte problemen med att bara bestämma att här skall ingenting läggas ned utan verksamheten fortgå i samma spår som tidigare. Här måste man i stället se till att det verkligen kommer någonting nytt. Utvecklingen i Norrsundet och Hammarby syftar till att göra det möjligt att ha kvar produktion i området och behålla sysselsättningen där. Intressenterna undersöker också, efter påtryckning från regeringen, möjligheterna att få till stånd en annan sysselsättning i Hammarby som i så stor utsträckning som möjligt kan suga upp den arbetskraft som finns där.

Beträffande förslaget att förlägga ett träforskningsinstitut till Söderhamn har vi i utskottet sagt att vi är positiva till att industriföretagen satsar på vidareförädling, forskning och utveckling. Det kan så småningom leda till förslag som är rimliga att föra fram i riksdagen. Men ännu har vi inget underlag som skulle kunna ligga till grund för ett träforskningsinstitut i Söderhamn.

I energipropositionen, som skall behandlas nästa vecka, finns ett förslag om utvecklingsbolag på energiområdet och även på andra områden. Dessa skulle kunna få i uppgift att undersöka de frågor som har tagits upp i en del motioner.

Anf. 28 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Man kan inte bestämma att ingenting får läggas ned, säger Johan A. Olsson. Nej, det kan man inte göra – vissa förändringar inom skogsindustrin kanske måste göras. Men en förutsättning är då att innan sådana åtgärder vidtas skall den ort som drabbas ha garantier för ersättningsindustri. Gästrike-Hammarby sulfitfabrik har visserligen lovat att företaget skall göra allt för att skaffa fram en ersättningsindustri. Men vi vet ju hur det blir med sådana löften. Vi kan räkna upp plats efter plats i landet där man har slängt ur sig sådana här allmänna och till intet förpliktande löften.

Vi kan inte överlåta åt det privata kapitalet – Wallenberg, familjen Stenbeck-Klingspor osv. – att svara för så viktiga frågor som hur skogspolitiken skall se ut i framtiden. Resultatet blir att tusentals människor slängs ut på gatan för att dessa finansintressen skall få tillräckligt med profit. Det är detta som är så allvarligt. Men Johan A. Olsson och de övriga ledamöterna i utskottet fortsätter att insistera på att den privata skogsindustrin skall sköta dessa frågor.

Observera, Johan A. Olsson, att vad jag har gjort i mina tre motioner är att jag har föreslagit tre konkreta projekt, som är fullt realiserbara och som skulle ha en enormt stor betydelse för Gävleborgs län. Men Johan A. Olsson höjer inte ens ögonbrynen åt detta i några försök att ställa upp för de två konkreta projekt som gäller Gävleborgs län.

Johan A. Olsson gör allmänna uttalanden, talar om hur nödvändigt detta är och säger att han ömmar för Gävleborgs län. Men de uttalandena är till intet förpliktande.

Anf. 29 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! I motion 1414 har jag bl. a. krävt att riksdagen skall uttala sig för att Stora Kopparberg-Bergvik erhåller tillstånd att bygga ett LVC-pappersbruk inom Söderhamns kommun. Nu har utskottet avstyrkt motionen med motiveringen att regeringen skulle ha varit beredd att i positiv anda pröva ansökan ifall driften hade kunnat påbörjas inom en femårsperiod, men att man inte har fått sådana garantier från bolaget. Jag förstår tyvärr inte riktigt den argumentationen. Även om bolaget inte f. n. kan lämna några garantier, borde utskottet ändå ha kunnat uttala sig positivt. Vi måste väl alla i den här kammaren ha ett gemensamt intresse av att skogsråvaran vidareförädlas i större utsträckning i vårt land än vad som är fallet f. n.

Herr talman! Jag tycker också att handläggningen av den här ansökan är ett utmärkt exempel på vikten av att vi får en genomarbetad strukturplan för skogsnäringen i vårt land.

Det är nu snart tre år sedan Stora Kopparberg begärde prövning enligt 136 a § byggnadslagen för att bygga det här LVC-pappersbruket i Sandarne. Enligt bolaget var det meningen att de 220 människor som blev friställda i samband med att bolagets massafabrik i Vansäter lades ner 1978 skulle flyttas över till Sandarne, när den första pappersmaskinen där blev klar. Under tiden skulle de utbildas. Men detta förutsatte också att bolagets ansökan skulle få en skyndsam behandling. Pappersbruket skulle med sin första etapp ha gett en varaktig sysselsättning åt 275 personer, men lika viktigt var att 600 man skulle få jobb under uppförandet. Med ett pappersbruk skulle man också ha kunnat klara omstruktureringen av massaindustrin i Söderhamn under socialt acceptabla former.

Nu har tre år gått – ingenting har hänt. Under tiden har enligt uppgift en pappersmaskin för LVC-papper byggts i Finland, en i Tyskland och en i Italien. Marknadstillväxten för LVC-papper motsvarar ungefär en halv pappersmaskin per år. Detta visar att för var dag som går utan att någonting händer, försvåras Sveriges möjligheter att hänga med på det här området. Sverige tillhör också de skogsproducerande industriländer som har den lägsta vidareförädlingsgraden på sin skogsråvara. Många nya jobb skulle därför ha kunnat tillskapas om vi hade varit litet mer progressiva på det här området.

För Gävleborgs län har skogsindustrins utveckling avgörande betydelse. Den ligger bakom närmare en fjärdedel av sysselsättningstillfällena i länet. Det innebär att ca 55 000 av länets invånare för sin försörjning direkt eller indirekt är beroende av skogsindustrins utveckling. Skogsnäringen är alltså basnäring i samtliga kommuner, utom i stålkommunerna Hofors och Sandviken. De strukturella förändringar som sker inom skogsindustrin får därför genomgripande konsekvenser såväl för berörda orter som för länet i dess helhet. Därför är det utomordentligt angeläget att de förändringar som sker också sker på ett mer planmässigt sätt än hittills.

Det är mot den bakgrunden som vi bl. a. i länsplanering 1980 för Gävleborgs län har krävt att en strukturplan utarbetas som skapar klarhet om utvecklingen inom trä-, pappers- och massaindustrin och som också anger

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

Skogsindustrin

konsekvenserna av förändringarna. Vi har även sagt att den strukturplanen måste göras av regeringen.

Vi har vidare sagt i länsplaneringen: "För Gävleborgs län är den långsiktigt viktigaste frågan att man får ett pappersbruk i Söderhamnsområdet. Industrisysselsättningen har sjunkit kraftigt i kommunen under senare år. På skogsindustrisidan upphörde driften vid Stora Kopparbergs sulfittfabrik i Vansäter 1979 och Korsnäs-Marmas sulfatfabrik i Marmaverken befinner sig också i farozonen. För att skapa stabilitet i Söderhamnsområdet är det nödvändigt att man snabbt får fram beslut som innebär att åtminstone en av de anläggningar som i dag finns i området byggs ut till en långsiktig livskraftig enhet. Även marknadssituationen när det gäller den tilltänkta produkten talar för att det måste tas ett snabbare beslut i frågan. Regeringen måste med kraft verka för att planerna på ett pappersbruk i Söderhamnsområdet kan genomföras."

Herr talman! Detta har länsstyrelsen enhälligt uttalat sig för – en länsstyrelse omfattande samtliga politiska partier. Det här uttalandet har vi gjort i år, det här uttalandet gjorde vi förra året, det här uttalandet gjorde vi 1979. Och sedan händer ingenting!

Man har en känsla av att länsplaneringsomgångarna hamnar i någon byrålåda på industridepartementet. Och det är ju fullständigt meningslöst att göra upp ambitiösa länsplaner, när man aldrig ser något resultat av dem. Anledningen till att regeringen infordrar de här länsplaneringsomgångarna är väl att de skall vara vägledande när det gäller de åtgärder som måste vidtas från regeringens sida. Det är väl därför de har kommit till, och inte för att stoppas i någon byrålåda på departementet.

Mot denna bakgrund, herr talman, vill jag yrka bifall till motion 1414.

Anf. 30 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill instämma i vad Olle Östrand sade om betydelsen av skogsnäringen och skogsindustrin i Gävleborgs län och Söderhamnsområdet. Där har vi inga delade meningar.

Jag skulle också gärna se att skogsindustrin kunde uppföra ett pappersbruk i Söderhamnsområdet. Men det är tyvärr inte så enkelt som att vi bara har att besluta om att det skall uppföras ett sådant här verk. Olle Östrand tycks ha uppfattningen att bara riksdagen beslutar att det skall byggas ett pappersbruk i Söderhamn, så kommer det till stånd. Men på det sättet förhåller det sig ju inte. Faktum är att regeringen har sagt till skogsföretaget i fråga att om företaget är berett att påbörja verksamheten inom fem år, så vore regeringen beredd att i positiv anda pröva en ansökan från företaget om att få bygga detta bruk. Nu ligger bollen hos företaget, och hittills har man inte sagt att man kan ta på sig uppgiften att starta inom fem år.

Det finns anledning för Olle Östrand att ta kontakt med skogsindustrin för att försöka få den att verkställa sina planer. Men då kommer vi in på den större frågan om marknadsekonomi och lönsamhet och allt detta. Vad är det som gör att finnarna har byggt ut skogsindustrin och att vi inte kunnat hänga med? Ja, det är så att vi har blivit litet för dyra på våra produkter i det här

landet. Delvis har politikerna kanske medverkat i den riktningen, och inte minst den socialdemokratiska regeringen lade grunden till det kostnadsläge som vi har och som särskilt på skogsindustrisidan har inneburit att finnarna har gått före oss.

Det aktuella bolaget har ändå försökt träffa avtal om ett samarbete med finska industrikretsar för att man skulle kunna lösa frågorna gemensamt, och vi kan kanske hoppas på att det samarbetet skall vara till nytta för Sverige.

Skulle vi bara ha bestämt oss för att nu skall det byggas, så kan vi ju tänka på hur det gick t. ex. med Stålverk 80. Staten bestämde att stålverket skulle byggas, och regeringen drev igenom förslaget. Men vad blev det av detta? Tänk om vi skulle ha fullföljt det! Samma sak är det här. Det måste finnas en grund för att uppföra en så pass stor enhet som ett pappersbruk – ett lönsamhetskrav som kan uppfyllas.

Därför faller också det långa inlägget om länsplaneringen platt till marken. Det är klart att vi från länsstyrelserna kräver att det och det bör ske, men allt vilar ändå på att det finns en marknadsekonomi och en lönsamhet i näringslivet som gör det möjligt att verkställa planerna och medverka till en industripolitik som leder i den riktningen.

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

Skogsindustrin

Anf. 31 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det var förunderligt att här höra gävleborgaren Johan A. Olsson uttala sig på det här sättet. Jag vet inte om Johan A. Olsson fått riktigt klart för sig vad detta innebär. År 1978 lämnades nämligen den ansökan det här gäller in, och i dag skriver vi 1981 och ännu har inte regeringen gett något klartecken. Det är tre år som har gått.

Hade denna ansökan beviljats vid den tid den lades in, hade vi haft ett pappersbruk i detta område – och det vet Johan A. Olsson mycket väl. Under den tid som man nu har legat och tryckt på denna ansökan har det byggts ett antal LVC-pappersbruk runt om oss i Västeuropa, vilket försvårar möjligheterna för Sverige att hänga med på detta område. Och då står Johan A. Olsson här i kammaren 1981 och säger: Så enkelt är det ju inte det här. Men det är det schackrande som har pågått i regeringen som har orsakat att vi befinner oss i denna situation, och det tycker jag skulle ha varit fullständigt klart för Johan A. Olsson.

Anf. 32 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Olle Östrand säger att om bolaget hade fått sin ansökan beviljad 1978 skulle vi nu ha haft en fabrik. Vad har Olle Östrand för fakta bakom detta påstående? Verkligheten är ju sådan att bolaget självt har haft mycket svårt att bestämma sig om man skulle lägga fabriken i Sandarne eller om man skulle kombinera detta med en fabrik i Vallvik eller andra lösningar. Det har inte varit ett färdigt projekt 1978, Olle Östrand. Bolaget har dessutom tänkt ändra sina planer och lägga fabriken i Utansjö i Ångermanland. Vad finns det för fakta att det hela skulle ha varit genomfört, om tillstånd getts redan 1978? Verkligheten är att det finns en rad problem som

inte är lösta, och det har därför varit en kommunikation mellan regeringen och bolaget i fråga. Man måste ändå ha en fast grund, innan man startar ett sådant här företag, och i längden är det det bästa även för Söderhamnsorten.

Jag vill gärna uttala den förhoppningen att dessa problem skall kunna lösas. Nu har bolaget en möjlighet att infria regeringens önskemål om att starta verksamheten inom fem år, så att det kanske skulle kunna bli någonting av det hela. Förutsättningen är då att bolaget har en grund att genomföra dessa planer på.

Anf. 33 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Helt kort! I fullt samförstånd med de anställda lämnade bolaget in denna ansökan 1978 för att ge de 220 anställda som blev arbetslösa i Vansäter jobb i ett blivande pappersbruk i Sandarne. Ännu har inte denna ansökan beviljats. Det är orsaken till att vi hamnat i denna mycket besvärliga sysselsättningsituation i detta område.

Andre vice talmannen anmälde att Johan Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 34 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det behövs en förändring av skogsindustrins inriktning. Det behövs mer av förädlade produkter och färdigvaror. Virkesfabriken i Vaggeryd i östra Småland är ett gott exempel på den typ av förnyelse som behövs.

Varför måste då Vaggerydsfabriken ändå lida för krisen? Det beror inte på bristande lönsamhet. Det beror inte på dåliga framtidsutsikter. Det beror inte på föråldrad utrustning och struktur. Lönsamhet finns. Framtidsutsikter och marknader finns. Uppföljning med nya investeringar måste bedömas som en i skogsindustrisammanhang mycket god affär. Men Vaggerydsfabriken ägs av Munksjö AB. Och Munksjö är en ganska traditionell skogsindustri. Bolaget har svårigheter med sina andra fabriker. Detta belastar dess ekonomi. Därför har bolaget inte råd att utveckla Vaggerydsfabriken. Man vill sälja den eller lägga ner den.

Det är i det sammanhanget staten kommer in. Det är för framtiden av stor vikt att produktion av denna typ kan försvaras och utvecklas. Där ligger skogsindustrins framtida möjligheter till överlevnad.

Det är sällan staten har tillfälle att göra goda affärer i krisens Sverige. Vaggerydsfabriken är ett bra objekt för statens förvärv. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 2076 att riksdagen av regeringen skall begära att den försäkras sig om att virkesförädlingen i Vaggeryd förvärvas av staten.

Vad svarar då näringsutskottet på en sådan begäran i motionen? Man konstaterar bara att domänverket haft samtal med Munksjö men inte velat ge sig in på någon affär. Därför avstyrks motionen – punkt och slut. Avstyrkandet stöds enhälligt av både borgerliga och socialdemokratiska

ledamöter i utskottet.

Jag har, herr talman, mycket svårt att förstå vad detta skall betyda. Om nu inte domänverket vill göra affär, fanns det väl andra vägar som man kunde ha prövat. Riksdagen kunde ha uppmanat regeringen att använda sådana vägar. Det finns andra statliga företag i skogs-, trä- och byggnadsbranschen. Det kunde t. o. m. tänkas att det för statligt förvärv skapades ett nytt bolag i denna speciella situation. Huvudsaken skulle ha varit att Vaggerydsfabrikens framtid tryggats och dess lönsamhet och utvecklingschanser tagits till vara.

De borgerligas inställning i frågan kan jag mycket väl förstå. De ser med cynism på industrinedläggningar. De tycker att det är Munksjös ensak vad de gör med Vaggerydsfabriken. Det är deras industripolitiska åskådning.

Men var står socialdemokraterna? Arbetarna på virkesförädlingsfabriken, i fackföreningen, familjerna i Vaggeryd, socialdemokraternas väljare och sympatisörer i orten och länet – de har alla följt utvecklingen med spänning. De har hoppats på en lösning. De har satt sin lit bl. a. till de riksdagsmän och andra politiker som lovat att kämpa för Vaggerydsfabriken.

Vi hade en centerpartistisk riksdagsman från Jönköpings län, som också under våren kraftfullt uttalat sig för att Vaggerydsfabriken måste räddas. Var är han nu? Var är hans partikolleger i näringsutskottet?

Man far ut i bygderna och man ger löften till människorna – sedan tiger man här. Man utnyttjar människors tillit och röster, men man tar inte sitt ansvar när man kommer hit för beslut.

Herr talman! Det socialdemokratiska ställningstagandet i näringsutskottet beträffande detaljen om Vaggerydsfabriken är för mig en djup besvikelse. Ett tillfälle fanns, som man inte utnyttjade. Det är synd att vpk skall stå ensamt i denna fråga.

Jag yrkar bifall till motion 2076.

Mom. 2 a (handlingsplan för skogsindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 b (utvecklingsplaner för skogsindustrin, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 16 för motionerna 847 av Raul Blücher och 1800 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Mom. 3 (strukturbolag)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 4 (vidareförädling av skogsprodukter)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 17 för motion 1800 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

Skogsindustrin

Mom. 5 a (forskning och utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 16 för motion 1800 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 5 b (förläggningen av ett träkemiskt forskningsinstitut till Söderhamnsregionen)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 22 för motion 1032 av Bertil Måbrink.

Mom. 6 (ASSI:s anläggningar i Norrbottens län)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 7 (skogsindustrin i Söderhamns kommun)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 1414 av Olle Östrand i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Mom. 8 (forskningsstation vid Rikssågverksskolan i Skoghäll)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 149 för reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 9 (sågverksindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1800 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 11 (vissa virkesförsörjningsfrågor)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 16 för motion 1050 av Lars Werner m. fl.

Mom. 12 a (åtgärder mot onödig blekning av papper)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 16 för motion 1049 av Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 13 (vissa exportfrämjande åtgärder)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 16 för motion 1800 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 14 a (åtgärder avseende Hammarby sulfittfabrik)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 22 för motion 1787 av Bertil Måbrink och Lars-Ove Hagberg.

Mom. 14 b (åtgärder avseende Fridafors bruk)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 16 för motion 1789 av Bertil Måbrink m. fl.

Mom. 14 d (åtgärder avseende virkesfabriken i Vaggeryd)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 18 för motion 2076 av Jörn Svensson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrogs

Näringsutskottets betänkande

1980/81:59 om finansiering av stirlingsprojektet, m. m. (prop. 1980/81:161)

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Anf. 35 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på föredragningslistan för nästa sammanträde uppförs lagutskottets betänkande 28 främst bland två gånger bordlagda ärenden. Justitieutskottets betänkanden 35–38 sätts sist.

10 § På hemställan av andre vice talmannen beslöt kammaren kl. 11.46 att ajournera sina förhandlingar till kl. 14.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

11 § Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 14.00.

12 § Anmäldes och bordlades

Justitieutskottets betänkande

1980/81:39 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Lagutskottets betänkande

1980/81:30 om vissa arrendefrågor

Näringsutskottets betänkanden

1980/81:52 om vissa anslag inom industridepartementets område (prop. 1980/81:100)

1980/81:60 om riktlinjer för energipolitiken (prop. 1980/81:90)

1980/81:61 om vissa anslag på tilläggsbudget III inom industridepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:125)

Civilutskottets betänkande

1980/81:37 om riktlinjer för energisparverksamheten i byggnader m. m. (prop. 1980/81:90, 1980/81:100 och 1980/81:133)

Fredagen den
22 maj 1981

---

*Meddelande om
frågor*

13 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 22 maj

1980/81:403 av *Olle Östrand* (s) till industriministern om strukturförändringarna inom skogsindustrin:

För kort tid sedan lämnade Stora Kopparbergs Bergslags AB och Billeruds AB ett uppköpserbjudande på AB Iggesunds Bruks aktier. Detta skedde utan att koncernledningen, de mer än 5 000 anställda eller kommunerna i förväg blev underrättade.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Blev statsrådet i förväg informerad om företagets planer?
2. Avser statsrådet att vidta åtgärder för att förhindra att strukturförändringar inom skogsindustrin sker på ett slumpartat sätt?
3. Anser inte statsrådet att det nu är hög tid att lägga fram en genomarbetad strukturplan för svensk skogsindustri?

1980/81:404 av *Kurt Hugosson* (s) till arbetsmarknadsministern om vägarbeten för att minska arbetslösheten:

Arbetslösheten stiger nu kraftigt, och antalet arbetslösa beräknas under hösten uppgå till bortemot 200 000, om inte åtgärder vidtages snabbt. Vägverket har färdigplanerade projekt i form av vägbyggen och brobyggen som omgående kan sättas i gång om medel härför anvisas. De färdigprojekterade objekten motsvarar ca 8 000 årsarbetare.

Under tidigare år har mellan 300 och 500 miljoner varje år via arbetsmarknadspolitiska och andra extraordinära medel kommit vägväsendet till del. I år verkar det vara ett totalstopp för vägområdet, trots den kraftiga reduktion som vidtagits i de ordinarie anslagen till vägsektorn och trots den bekymmersamma utvecklingen på sysselsättningssidan med stigande arbetslöshet.

Mot denna bakgrund vill jag till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Kommer regeringen att utnyttja arbetsmarknadspolitiska medel för att bygga angelägna broar och göra insatser på vägområdet i form av vägbyggen och förstärkt vägunderhåll i samma omfattning som under tidigare år?

1980/81:405 av *Sten-Ove Sundström* (s) till arbetsmarknadsministern om en ny postterminal i Luleå:

Byggnationen av en ny postterminal i Luleå är ett angeläget byggprojekt, som skjutits upp ett flertal gånger under de senaste åren.

De nuvarande postlokalerna är gamla och slitna och uppfyller inte kraven

på en rationell posthantering och en god arbetsmiljö. En snabb byggstart skulle också ge välbehövlig sysselsättning för byggnadsarbetarkåren i en region som har den i särklass högsta arbetslösheten i landet.

Terminalbygget beräknas ge 65 arbetstillfällen under två år och kan därmed hjälpa till att hålla tillbaka den stora arbetslösheten i regionen.

Jag vill därför ställa följande fråga till chefen för arbetsmarknadsdepartementet:

Är statsrådet beredd att vidta åtgärder för att påskynda en byggstart av postterminalen i Luleå?

1980/81:406 av *Lahja Exner* (s) till statsrådet Karin Andersson om åtgärder för att förkorta handläggningstiden i utlänningsärenden hos regeringen:

De långa handläggningstiderna i tillståndsärenden utgör ett allvarligt problem. För den enskilde sökanden innebär det stora påfrestningar och för samhället betydande merkostnader. De långa handläggningstiderna utgör också hot mot tilltron till vår invandrarpolitik.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga till statsrådet:

Är statsrådet beredd att redovisa vilka åtgärder regeringen avser vidtaga för att förkorta handläggningstiden i utlänningsärenden hos regeringen?

1980/81:407 av *Olle Westberg* i Hofors (s) till industriministern om ersättningsindustrier inom Hofors kommun:

SKF Steel i Hofors har för en kort tid sedan meddelat att företaget ämnar minska sin arbetsstyrka på tjänstemannasidan med ca 200 tjänster under en tvåårsperiod. Detta kommer att skapa stora problem såväl för de anställda som för kommunen.

Någon ersättningssystem för de berörda anställda finns ej att uppbringa inom kommunen. Kommunen har under en följd av år varit utsatt för en betydande befolkningsminskning.

En ytterligare neddragning av arbetstillfällen vid det dominerande företaget på orten kommer att ställa kommunen inför stora problem i framtiden, om ersättningssystem ej kan ordnas.

Är industriministern beredd vidtaga åtgärder så att ersättningsindustrier kan skapas inom Hofors kommun?

1980/81:408 av *Karl-Eric Norrby* (c) till arbetsmarknadsministern om sysselsättningen vid AB Thermia-Verken i Arvika:

AB Thermia-Verken i Arvika, tillverkare av bl. a. värmepumpar till ytjordvärmeanläggningar, har på grund av minskad ordergång varslat om friställning av 100 anställda. Då sysselsättningsläget i Värmland redan är otillfredsställande, och då företagets produkter fyller en för vår framtida energiförsörjning mycket viktig funktion, vill jag fråga:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga med anledning av svårigheterna vid Thermia-Verken?

1980/81:409 av *Gunnar Olsson* (s) till industriministern om utvecklingen inom Vänerskog, m. m.:

Krisen inom Vänerskog har vid flera tillfällen diskuterats i riksdagen. Vi har från socialdemokratiskt håll uttalat stor oro för utvecklingen inom Vänerskog. Framför allt har vi understrukit de allvarliga konsekvenser som skulle uppstå om Vänerskog lämnade den industriella verksamheten för att i en framtid enbart ägna sig åt virkes- och skogsfrågor.

Trots den rekonstruktion Vänerskog företagit kvarstår i Värmland och bland de anställda stor oro för den fortsatta utvecklingen. Vissa uppgifter föreligger om fusioner och nya rekonstruktioner. Det gäller bl. a. Bäckhammars Bruk AB. Vidare har oron de senaste dagarna ökat beträffande framtiden för Åmotfors Bruk AB och AB Rasco. Oron gäller huruvida regeringen avser att fatta något beslut om ekonomiska garantier för engelsmannen Allan Willets planer på etablering i Åmotfors.

Den omständigheten att anställda och kommuner på detta sätt på nytt kan bli allvarligt berörda ger mig anledning att ställa följande frågor till industriministern:

1. Är industriministern beredd att lämna riksdagen information om den aktuella utvecklingen inom Vänerskog och om huruvida det pågår förhandlingar beträffande den framtida verksamheten vid Bäckhammars Bruk AB?

2. Är statsrådet beredd medverka till att aktuella planer när det gäller Rasco och Åmotfors bruk kan förverkligas?

1980/81:410 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till utrikesministern om regeringsåtgärder till stöd för befolkningen i östra Turkiet:

Den turkiska militärjuntan fortsätter sitt förtryck mot befolkningen i Turkiet. Liksom tidigare riktar den sig särskilt mot den stora kurdiska minoritet som utgör huvuddelen av befolkningen i östra Turkiet. I staden Diyarbakir har nu inletts en stor rättegång mot kurder. Över 2 000 har fängslats, och av dem har nu mer än 400 ställts inför rätta, och ett hundratal hotas av dödsstraff. Med kännedom om den turkiska militärregimens tidigare agerande är det realistiskt att tänka sig att många av dessa dödsdomar också kommer att verkställas. Juntan vill statuera ett exempel för den kurdiska befolkningen i östra Turkiet, och fängslandena och rättegången är delar av denna politik.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Är utrikesministern beredd att vidta några åtgärder för att protestera mot vad som nu händer i Diyarbakir?

1980/81:411 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utrikesministern om regeringsåtgärder med anledning av den politiska situationen i Pakistan:

Situationen i Pakistan är alarmerande. Den regerande militärregimen söker på allt sätt tysta oppositionen. Arbetare, journalister och politiskt verksamma utsätts för omänsklig behandling och kastas i fängelse.

I Baluchistan i Pakistan finns i dag över 70 000 soldater. Sedan 1974 har mer än 5 300 av civilbefolkningen dödat av dessa soldater. Nyligen dömdes nio baluchistanska studenter till döden av en militärdomstol. Deras enda brott bestod i att de protesterat mot diktaturen och mot tvångsrekryteringen av soldater till den brittiska armén.

Jag vill mot denna bakgrund fråga utrikesministern:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta med anledning av dödsdomarna och terrorn mot civilbefolkningen i Pakistan?

1980/81:412 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till handelsministern om vapenexport till USA:

Enligt samstämmiga uppgifter i pressen har Bofors från USA fått en stororder på sina luftvärnskanoner. Den innebär att Boforskanonen skall ingå överallt i USA:s luftvärnssystem.

Enligt de gällande bestämmelserna för svensk vapenexport är det inte tillåtet att sälja vapen till stater som befinner sig i väpnad konflikt eller i internationell konflikt, som kan övergå till väpnad konflikt.

Det är uppenbart att USA befinner sig i en situation som svarar mot båda dessa beskrivningar.

Jag vill därför fråga handelsministern:

Anser handelsministern att USA är en stat som kan få köpa svenska vapen enligt de bestämmelser som gäller?

1980/81:413 av *Sven Henricsson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om fortsatt drift vid AB Eisers enhet i Sollefteå:

Av kommunerna i Västernorrland är Sollefteå enligt länsarbetsnämnden hårdast drabbad då det gäller sysselsättningen. Nu har AB Eiser för avsikt att lägga ner sin tekoverksamhet i Sollefteå, varvid över 70 kvinnor blir utan arbete den 1 juli 1981. Skulle detta ske, har kommunen inom loppet av två år förlorat nära en tredjedel av sina industriarbetstillfällen. Man kan tala om en katastrofal utveckling i denna inlandskommun med betydande negativa sociala följder.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Kommer regeringen att, med hänsyn till de akuta svårigheterna i Sollefteå, medverka till fortsatt drift vid AB Eisers enhet i Sollefteå?

1980/81:414 av *Bertil Måbrink* (vpk) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot ökad arbetslöshet i Gävleborgs län:

Arbetslöshetens gissel drabbar allt fler i Gävleborgs län. Framför allt är det ungdomen och kvinnorna som tvingas till arbetslöshet. Av ca 5 500

---

*Meddelande om
frågor*

registrerade arbetslösa första kvartalet 1981 utgjorde 54 % kvinnor och 34 % ungdom under 25 år. Bland byggnadsarbetarna är i dag arbetslösheten oroväckande. Dessutom befaras att under hösten och vintern ytterligare byggnadsarbetare kommer att permitteras. Flera företag har varslat om inskränkningar, vilket kommer att öka den redan höga arbetslösheten betydligt.

Mer än 1 000 personer kommer vid halvårsskiftet att lämna AMU-utbildningen. Till detta kommer flera hundra ungdomar som fullgjort sin värnpliktsutbildning. Klart är att situationen på arbetsmarknaden i Gävleborgs län är oroväckande och kommer att förvärras än mer.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidtaga för att förhindra ökad arbetslöshet i Gävleborgs län och ge de nu 5 500 arbetslösa arbete?

1980/81:415 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till arbetsmarknadsministern om förstärkning av arbetstagarnas ställning vid arbetskonflikt:

I avtalsrörelsen 1980 lockoutade SAF 750 000 LO-medlemmar. "En investering för framtiden", kallade SAF-chefen Nicolin detta. I år fullföljdes "investeringen för framtiden" genom hot om en storlockout av en kvarts miljon tjänstemän, varvid indirekt flera hundra tusen LO-medlemmar skulle beröras.

Vid lockouten 1980 mot LO-medlemmarna kunde tjänstemännen inte permitteras utan fick fortsätta arbeta med full lön. I år var förhållandena omvända. Om storlockouten blivit ett faktum hade hundratusentals industriarbetare permitterats utan permitteringslön. Arbetslöshetskassorna hade fått utge ersättning. LO-medlemmarna skulle därmed ha förlorat lön för fem karensdagar, och många skulle inte ha fått någon ersättning alls. Därtill kan företagen hålla inne löner under konflikt. Allt detta kan ske med stöd av i dag gällande lag och AD-domar.

Kapitalägarna har makten över jobben i kraft av sitt ägande, och deras maktbefogenheter förstärks ytterligare av lagens utformning. För att få "mer jämlika villkor" mellan parterna på arbetsmarknaden, för att stärka löntagarnas ställning, måste lagstiftningen ändras.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern:

Är regeringen beredd att ta initiativ till en ny lagstiftning som undanröjer kapitalägarnas, i lag och i AD-domar förstärkta, maktställning genom att förbjuda permitteringar av i konflikt icke inblandade personer, samt innehållande av löner under konflikt?

1980/81:416 av *Rolf Sellgren* (fp) till kommunikationsministern om upphandlingen av isbrytarunderhåll:

I samband med riksdagens beslut om vissa varvsfrågor enligt proposition 1979/80:165 fastslogs att det underhållsarbete som f. n. utförs vid varven i Göteborg och Finnboda Varf i Stockholm bör överföras till Karlskrona och att detta också bör omfatta isbrytarunderhållet, med undantag av det

isbrytarunderhåll som avses komma att ske vid Lunde Varv.

Vid upphandlingen av isbrytarunderhållet för de kommande åren har enligt uppgift ingen beställning lämnats till Lunde Varv, men däremot har två isbrytare förlagts till Finnboda Varf. Den primära orsaken till att Lunde Varv ej antagits har uppgivits vara att man till det offererade priset lagt en avståndskostnad på 30 %, bestående av transport av fartyg från Stockholm till Lunde Varv, merkostnader för besättningen, merkostnader för kontrollanter m. m. Detta är anmärkningsvärt, eftersom isbrytarnas operationsområde ligger inom Lunde Varvs region. Varvet torde vid en normal bedömning vara kostnadsmässigt väl lokaliserat. Offertkalkylen förskjuts genom det kostnadspåslag för avståndsberoende som försvarets materielverk använt.

Med anledning av det anförda ber jag att till kommunikationsministern få ställa följande fråga:

Avser statsrådet att vidta någon åtgärd, så att de av riksdagen angivna riktlinjerna för upphandling av isbrytarunderhåll bättre iakttas?

1980/81:417 av *Pär Granstedt* (c) till justitieministern om avgifterna för vapenlicenser för vapensamlare:

De nya avgifterna för vapenlicenser skapar stora problem för vapensamlare i den mån de måste ha licens med full avgift för alla sina vapen.

Är justitieministern beredd att verka för att gällande regler tillämpas så, att de inte blir ett hinder för vapensamlare som hobby?

1980/81:418 av *Pär Granstedt* (c) till justitieministern om tidpunkten för regeringsförslag beträffande multinationella företag:

Behovet av särskilda regler för multinationella företag i vårt land förefaller uppenbart. Ett utredningsförslag i den frågan föreligger sedan länge.

När kan ett regeringsförslag förväntas beträffande multinationella företag?

1980/81:419 av *Birger Rosqvist* (s) till kommunikationsministern om sjöfartspolitik:

När beslutet om sjöfartspolitik togs förra året varnade vi på socialdemokratiskt håll för passivitet från regeringens sida när det gäller sjöfartssektorn. Vi varnade för att en utveckling för svensk sjöfart liknande den vi upplevt under andra hälften av 1970-talet, när nästan halva svenska handelsflottan såldes ut, kunde upprepas.

Utvecklingen inom sjöfartssektorn under det senaste halvåret inger oro. Färjerederier varslar sina anställda om uppsägning. Försäljning av färjor och överlåtelse av färjelinjer pågår. Utländska intressen övertar för svenskt handelsutbyte väsentlig del av transportverksamheten. Utlandsberoendet ökar. Förhållandet gäller även transporter med konventionellt kusttonnage.

Nr 149

Fredagen den
22 maj 1981

---

*Meddelande om
frågor*

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern:

1. Anser kommunikationsministern det vara ett nationellt intresse att det finns svenskt tonnage att tillgå för landets transportförsörjning?
2. Är regeringen beredd medverka till att den nu ökande trenden av utförsäljning av svenskt tonnage – färjor och vanliga lastfartyg – bryts?
3. Är regeringen beredd till sådana stimulansåtgärder att sjötransporter till och från samt inom Sverige i högre grad kommer att ske med svenskflaggade fartyg?

14 § Kammaren åtskildes kl. 14.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert